

Bibliotekarz

P 3

1977

ROK XLIV
WARSZAWA

**CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH
ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY**

TREŚĆ

<i>D. Gostyńska</i> . Terapia czytelnicza	65
<i>W. Kozakiewicz</i> . Zarządzenia w sprawie bibliotek szpitalnych	71
<i>J. Kościów</i> . Szkolenie kadr dla bibliotek szpitalnych	81
<i>E. Drabik</i> . Co słycać w bibliotekach szpitalnych	84
<i>J. Nagórska</i> . O czytelnictwie chorych w Szpitalu im. Kopernika w Łodzi	85
<i>M. Majewska</i> . 50 lat IFLA	90

Przegląd piśmiennictwa

Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie	92
Kronika krajowa i zagraniczna L.B., I.N.	94
Z żałobnej karty	III s. okł.

СОДЕРЖАНИЕ

— Терапия чтением	65
— Распоряжения о госпитальных библиотеках	71
— Подготовка сотрудников для госпитальных библиотек	81
— О чтении больных в городе Лодзь	85
— 50 лет ИФЛА	90

CONTENTS

— Therapeutics by books-reading	65
— The orders about hospital libraries	71
— Training of the staff for hospital' libraries	81
— About patient-readers in Copernicus' City Hospital in Lodz.	85
— 50 years of IFLA	90

BIBLIOTEKARZ

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Nr 3

WARSZAWA

ROK XLIV

DANUTA GOSTYŃSKA

Kraków

TERAPIA CZYTELNICZA

W artykule: „Terapia czytelnicza jako jedna z metod psychoterapii klinicznej” (*Szpitalnictwo Polskie* nr 20/4) — adresowanym przede wszystkim do lekarzy i psychologów, omawiałam zagadnienie włączenia metod biblioterapii do stałego repertuaru działań psychoterapeutycznych na terenie szpitali. Obecnie, zarówno w świetle nowych ministerialnych zarządzeń, jak i wobec dokonanych przemian w pozycji psychologa i psychoterapii szpitalnej, wydaje się konieczne rozpatrzenie znaczenia społecznego tych zjawisk z punktu widzenia bibliotekarza i biblioterapeuty.

Problemy czytelnictwa chorych, w ich terapeutycznym aspekcie, nie są ani merytorycznie, ani organizacyjnie tak proste, jak z pozoru mogą się wydawać. Nie są też proste dla ustawodawcy, którego wiążą różnorakie względy, przede wszystkim ekonomiczne.

W różnorakich aspektach tej sprawy dają się wyróżnić cztery podstawowe punkty: 1) czytelnictwo chorych a właściwy dobór potrzebnej im literatury, 2) czytelnictwo chorych a szeroka skala ich potrzeb psychicznych, 3) podstawy i zakres przygotowania dysponenta księgozbioru zarówno w stopniu bibliotekarza, jak i w stopniu biblioterapeuty, 4) podstawy i możliwości znalezienia wspólnej płaszczyzny wespół z psychologiem klinicznym i lekarzem.

1. Nowa sytuacja w dziedzinie ogólnej psychoterapii klinicznej

Punktem zwrotnym dla nowo powstałej sytuacji w dziedzinie leczenia psychoterapeutycznego stały się obrady I Krajowego Sympozjum Psychoterapii w Warszawie w dniach od 25 do 27 X 1974 roku, z udziałem czołowych lekarzy, psychiatrów i psychologów. Głównym przedmiotem obrad była humanizacja opieki nad chorym w szpitalu oraz starania psychoterapeutyczne mające częstokroć decydujące znaczenie w procesach zdrowienia.

W ostatecznym wyniku obrad psychoterapia znajduje, w stopniu szerszym niż dotąd, kliniczne zastosowanie i staje się terenem wspólnej pracy przedstawicieli dwu specjalności lekarzy-psychiatrów i psychologów.

Następnym omawianym problemem był zespół metod, których wspólnym elementem terapeutycznym jest oddziaływanie poprzez różne ro-

dzaje sztuki. Nas interesuje szczególnie terapia czytelnicza. Od tego, jakie będzie jej miejsce w zespole metod psychoterapeutycznych, zależą możliwości jej dalszego rozwoju.

2. Aktualna pozycja biblioterapii w przepisach prawnych

Wytyczne Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Kultury i Sztuki z dnia 18 maja 1976 roku dwukrotnie poruszają problem kontaktów bibliotekarza z psychologiem:

A. Punkt I, § 11 mówi o pomocy w »doskonaleniu metod pracy« ze strony Komisji bibliotecznej, w której skład, obok psychologa szpitalnego, wchodzi: członek dyrekcji zakładu, przedstawiciele organizacji społecznych działających w zakładzie, przedstawiciel biblioteki publicznej i pracownik biblioteczny. Wszystkie te osoby nie mogą być dostatecznie obeznane z problematyką biblioterapii i ich pomoc, z konieczności, może dotyczyć wyłącznie spraw technicznych, takich jak: zakupy, gromadzenie księgozbioru, wyposażenie lokalu itp.

B. Punkt IV, § 1 dotyczy składu księgozbioru oraz »indywidualnego doboru książek dla niektórych pacjentów« zobowiązujący bibliotekarza do zasięgnięcia opinii lekarza i psychologa. Jest to zalecenie dość trudne do wykonania w praktyce, ponieważ przy powszechnie znanym przeciążeniu literaturą fachową obu specjalistów trudno obarczać ich jeszcze wnikliwą znajomością literatury pięknej — a to właśnie powinno być umiejętnością charakteryzującą kwalifikacje bibliotekarza i biblioterapeuty.

Wydaje się, że obydwa zarządzenia stoją na stanowisku wyłącznie usługowego typu pracy bibliotekarza. Zalecenia ich w istniejącym stanie rzeczy są niestety uzasadnione. Biblioteki dla chorych są często powierzane osobom przypadkowym lub pracującym na marginesie własnych zajęć, na przykład administracyjnych. Podobnie p. V, § 3, wyznaczający »wskaźniki obsady«, a więc normujący wymiar etatów i pół-etatów w zależności od ilości łóżek do obsługi, stoi na tym samym stanowisku usługowego charakteru zatrudnionych pracowników. Tymczasem powoli i wbrew wszystkim utrudnieniom wzrasta liczba osób ze specjalizacją w zakresie biblioterapii. Rodzi to nadzieję na poprawę w przyszłości.

3. Biblioterapia w obrębie metod psychoterapii ogólnej

Jakkolwiek lekarze i psychoterapeuci kliniczni już od dawna i coraz częściej sięgają dziś do innych, niż własne, metod oddziaływania (np. do muzykoterapii albo do różnych form kinezyterapii), metodom biblioterapii udzielane jest dotąd stosunkowo skąpe zainteresowanie. Czytelnictwo chorych w świadomości ogółu nie wykroczyło jeszcze poza pojęcie relaksu lub wypoczynkowego sposobu wypełniania czasu pacjentom. Prawdopodobnie owo niedostateczne zainteresowanie lekarzy i psychologów biblioterapią wynika z nieznamomości jej metod, ze zbyt powierzchownej znajomości literatury pięknej.

Tymczasem właśnie literatura piękna reprezentuje nie odkrytą jeszcze przez psychologów żyłę złota, podwójnie cenną jako bogate archiwum przeżyć ludzkich, najgłębsze źródło wiedzy o człowieku, a nade wszystko jako arsenał żywych leków psychicznych.

Tak się dzieje, że czytając książkę zapominamy najczęściej, że pisarz będąc podobnie jak my człowiekiem poddanym stressom, w pisarstwie swoim odzwierciedla przede wszystkim swoje przeżycia. Przeżycia te

mogą być dla psychologa tym cenniejsze, że pisarz zazwyczaj odczuwa i widzi sprawy ludzi oraz pojedynczego człowieka (nawet jeżeli tą jednostką jest on sam) głębiej niż my, w szerszym niż my kontekście spraw ogólnoludzkich. Oczywiście, mowa tu wyłącznie o pisarzach wybitnych.

Pisarstwo takich ludzi jest najczęściej formą reakcji na zło świata: bądź jako wizja twórcza innej rzeczywistości, bądź jako protest i swoista metoda rozładowania wewnętrznych napięć, bądź jako przynoszące ulgę wyznanie.

Najcenniejsze dzieła literatury światowej powstawały nie inaczej jak właśnie pod presją głębokich przeżyć, w wyniku których autor sam dla siebie szukał uzdrawiających koncepcji myślowych lub określonej postawy duchowej, która niejako „zneutralizowałaby” doznawane zło.

Wypowiedzi pisarzy potwierdzających powyższe stwierdzenia można by cytować dużo. Każdy z nich w jakiś sposób w swoich dziełach wyznaje potrzebę samoleczenia i właśnie dlatego dzieła te działają na nas i na naszych pacjentów tak bardzo dynamizująco.

Jako jeden z wielu przykładów pisarskiej wypowiedzi zakamuflowanej w zmyślonym kontekście można zacytować piękne słowa J. J. Szczepańskiego: »Pisałem z jakiejś głębokiej wewnętrznej potrzeby. Tak na pewno spowiadają się chrześcijanie. Pierwszym moim uczuciem po napisaniu tych kilkudziesięciu kartek była lekkość i jakby nadzieja... Jakbym odciął się od zła, postawił mu tamę i zarazem otworzył sobie drzwi w jakąś lepszą przyszłość, w którą wejść czysto... Wydało mi się, że złożyłem jakąś ofiarę za innych i dla innych, że moje wyznanie pomoże ludziom, zaostreży ich wzrok, rozgrzeje sumienia, aż staną się wrażliwe jak oparzona dłoń. Podawałem im mój ból jak lekarstwo, jako przykrą, ale skuteczną szczipionkę. Myśląc o tym czułem altruistyczne uniesienie lekarza, który zaczyna eksperymentować od siebie.« [1]

W podanym fragmencie odnajdujemy jedno z naczelnych kryteriów w wyborze dzieł literatury, które mogą pełnić misję swego terapeutycznego znaczenia — jest nią prawda przeżycia podana jako lekarstwo.

Na marginesie tegoż fragmentu warto zwrócić uwagę, że cytowane słowa obalają pośrednio dość rozpowszechniony sąd, że pisarz powinien pisać wyłącznie „dla siebie i sztuki”, jeżeli ma stworzyć dzieło piękne, ponieważ same walory artystyczne są wystarczającą legitymacją dla jego wielkości. Jest jednakże inaczej. Powołując się zarówno na cytowaną wypowiedź, jak i wiele innych wyznań pisarzy, wolno postawić inną tezę: dzieło tylko wtedy osiąga prawdziwą wielkość, gdy pisane jest przez autora w równej mierze dla siebie, jak i dla innych. Takie ujęcie implikuje rzecz niezmiernie wagi: odpowiedzialność pisarza.

Jak widać z powyższego, trafny wybór lektury, takiej która mogłaby oddziaływać efektywnie i w sposób indywidualny (zwłaszcza w przypadkach najtrudniejszych przeżyć człowieka), nie jest sprawą prostą. Nie jest również sprawą prostą takie podejście do chorego, które jednocześnie byłoby skutecznym bodźcem do poważnego, zaangażowanego przyjęcia z rąk terapeuty zalecanej lektury. I to dlatego właśnie, jeżeli w tej płaszczyźnie ujmujemy zadania biblioterapii, żadna „komisja biblioteczna” ani nawet porady (choćby konsultacje byłyby zawsze cenne!) psychologa nie mogą tu nic dopomóc. Nie oznacza to, by biblioterapeuta mógł przypisywać sobie jakąkolwiek autorytatywność. Brak podstawowych badań czytelnictwa chorych, brak naukowych opracowań w dziedzinie metod i technik

terapii czytelniczej jak również brak przemyślanych wyznaczników wskazujących na hierarchię celów oddziaływania zarówno w zastosowaniu indywidualnym jak i „uniwersalnym”, braki w zakresie pożądanych pozycji literackich, braki badań klinicznych specyfiki reaktywności chorych w przypadkach różnorodnych schorzeń itp. — wszystko to czyni pracę bibliotekarza nie łatwą. Niezależnie od tych trudności biblioterapia kryje w sobie tak duże walory oddziaływania terapeutycznego, że wydaje się nad wyraz pożądane, aby tym zagadnieniom, które będą stanowić istotę przyszłych rzeczowych, koniecznych porozumień biblioterapeuty z lekarzem i psychologiem — poświęcona została baczniejsza uwaga.

4. *Terapia czytelnicza w roli terapii wspomagającej leczenie psychoterapeutyczne ogólne*

Jeżeli powyżej pragnęłam zwrócić uwagę na braki w całokształcie podstaw naukowych metod biblioterapii — to również należy sobie uświadomić, że podobne luki na analogicznych lub innych odcinkach wiedzy znajdujemy w dziedzinie psychoterapii ogólnej. Zasygnalizowanie owych braków stanowi o wysokim poczuciu uczciwości naukowej autorów i wartości informacyjnej jednego z referatów wyżej wymienionego Sympozjum Psychoterapeutycznego. Referat nosił tytuł: „Kierunki współczesnej psychoterapii, a jego autorami byli J. Mellibruda, J. Bomba i W. Eichelberger [2]. Pierwsza część referatu, zatytułowana »Zjawiska i procesy«, omawiała przemiany zachodzące w światowej praktyce psychoterapeutycznej. Druga część: »Pytania otwarte« zawierała kompleks zagadnień dotąd nie rozwiązanych.

Przyjmując możliwości zadziernięcia ścisłej współpracy biblioterapeuty z psychologiem, wydaje się, że obydwaj powinni, w ogólnym przy najmniej zarysie, orientować się w podstawowych założeniach i metodach pracy partnera, jeżeli chcielibyśmy, aby ewentualne różnice poglądów stały się wzbogaceniem metod ich działania, a nie przyczyną nieporozumień.

Na wstępie i w toku rozważań autorzy wymienionych referatów informują o następujących sprawach:

a) światowych tendencjach zdążających, mimo istnienia różnych kierunków w psychologii, do stworzenia uniwersalnej koncepcji biblioterapii,

b) wzrastającym znaczeniu różnorodnych grupowych metod oddziaływania (grupy spotkaniowe, maratony, psychodramy itp.),

c) malejącym znaczeniu modelu długotrwałej, indywidualnej psychoterapii na rzecz krótkotrwałego, doraznego oddziaływania i szybkiej pomocy w rozwiązywaniu konkretnych problemów życiowych,

d) pojawieniu się tendencji do wyodrębnienia psychoterapii jako samodzielnej dyscypliny nie związanej ani ze studiami medycznymi, ani psychologicznymi,

e) upowszechnianiu się koncepcji psychoterapii jako pomocy w dążeniach do samorealizacji osobowości człowieka.

Oczywiście wszystkie te zmiany w dotychczasowych ukierunkowaniach psychoterapii ogólnej budzą potrzebę zapoznania się z ich bliższymi umotywowaniami, aby uciszyć budzące się nieodparcie wątpliwości — lecz dyskusja na ich temat przekroczyłaby ramy niniejszego artykułu. Ograniczam się więc do spraw najważniejszych.

Jasne jest, że z punktu widzenia biblioterapeuty, którego narzędziem jest książka, a efektem, który pragnie uzyskać, jest wzmożenie procesów myślowych i emocjonalnych prowadzących do najwyższych wartości kultury — zmiany zdążające do krótkotrwałego i doraźnego oddziaływania wydają się zmierzać do splecenia przemian wewnętrznych człowieka, ponieważ przemiany takie nie dokonują się szybko. Podobnie grupowe oddziaływania wydają się odbierać konieczną intymność psychicznego, wewnętrznego „środowiska” człowieka oraz umniejszają tego typu „przyjaźń” z terapeutą, która może ułatwić drogę do odnalezienia siebie samego pośród najwyższych indywidualnych wartości moralnych człowieka. Niemniej i przy tych zmienionych założeniach dążności biblioterapii mogłyby stanowić pożyteczną przeciwwagę w przypadku nadmiernego przejawskrawienia ekstrawertywności oddziaływań. Tu można byłoby przypomnieć takie kierunki psychoterapii, jakie reprezentują szkoły V. F r e n k l a, K. D ą b r o w s k i e g o lub A. K ę p i ń s k i e g o.

Autorzy referatu dostrzegają rozmiar braków w sygnalizowanych przez nich koncepcjach — i to jest cenne. Część pierwszą referatu kończą następującymi słowami: »Idee te nie stanowią jeszcze pełni dojrzałego i pozbawionego niejasności systemu wiedzy o człowieku ... mogą stanowić inspirację do dalszych poszukiwań przez badaczy, psychoterapeutów i przez każdego z nas«.

Część druga referatu obejmowała pytania otwarte z zakresu starań o wyznaczenie celu, do którego w oddziaływaniach indywidualnych i grupowych mają zdążać biblioterapeuta i pacjent. Spośród pokaźnej ich liczby zacytuję przynajmniej kilka:

Jakie cele ma terapeuta dla pacjenta?

Jak wybierać cele psychoterapii?

Kto ma to robić: terapeuta, pacjent czy wspólnie?

Jeżeli formułowanie celów jest nieuniknione, to czy terapeuta powinien przedstawić je pacjentowi na początku terapii, żeby mógł on ocenić, czy cele te mu odpowiadają?

Czy wiedza kliniczna terapeuty zawiera dostatecznie bogaty i uzasadniony system wartości niezbędny do dokonywania takich ocen?

Czy terapeuci są ekspertami w zakresie umiejętności życia i z czego miałyby wynikać ich kompetencja w tym zakresie?

Jeżeli terapeuta w jakimś stopniu stawia siebie jako model dla pacjenta, to czy powinien ukazywać pacjentowi całe swoje życie prywatne (nawyki, stosunki z ludźmi, życie seksualne itd.)?

Wydaje mi się, że nie będę umiała skomentować we właściwy sposób tych budzących poważne wątpliwości »pytań otwartych« — a może wystarczy przeciwstawić im tylko i n n e pytania otwarte? A więc na przykład:

Czy koncepcja celu życiowego i jego rangi moralnej nie wynika ze stopnia kultury wewnętrznej zarówno pacjenta, jak i terapeuty?

Czy może mieć dla pacjenta jakąś wartość moralną i dynamiczną cel przygotowany dla niego przez innego człowieka (terapeutę), a nie cel przez niego samego, z pasją odszukany we własnych myślach, w nauce, w literaturze, w sztuce, w poczuciu społecznym?

Czy jakakolwiek wiedza, łącznie z jej „systemem wartości”, zdobyta przez jednego człowieka (terapeutę) może posiadać w sobie moc odmienniania innego człowieka (pacjenta)?

Czy ktokolwiek dla kogokolwiek może być „ekspertem” w zakresie „umiejętności życia”?

Jaką wartość psychoterapeutyczną może mieć metoda demonstrowania siebie samego pacjentowi jako „modelu do naśladowania”?

Autorzy referatu kończą ów rozdział »pytań otwartych« uczciwym przyznaniem: «... uprawianie psychoterapii jest zajęciem wymagającym nieustannych poszukiwań, krytycznej i empirycznej weryfikacji własnych i cudzych przeświadczeń oraz wrażliwości i odpowiedzialności za wybór odpowiedniego postępowania przez terapeutę». Oczywiście! — tylko dla czego start w swoich poszukiwaniach zaczynają oni od punktu zerowego, od pustki ideowej naszego czasu — jak gdyby nikt nigdy nie szukał przed nimi metod terapii dla siebie samego i innych w szerokich kategoriach kultury człowieka! Wydaje się, że na próby stworzenia od nowa podstaw wewnętrznej kultury w próżni nie wystarczy czasu nie tylko w życiu pojedynczego człowieka, ale również w ciągu trwania całej rozpedzonej naszej epoki.

A więc przeciwstawiam tym próbom następujący pogląd. Jeżeli istotą psychoterapii jest pomoc w uporządkowaniu życia psychicznego człowieka, który uwikłał się w chaosie spraw codziennych, konfliktów życiowych, mylnych sądów, ujemnych uczuć i różnorodnych cierpień — to pomoc terapeuty powinna przede wszystkim polegać na budzeniu w nim dążeń do osiągnięcia optymalnego dlań stopnia kultury wewnętrznej — reszta, tzn. właściwa postawa psychiczna, przychodzi normalnym biegiem coraz wartościowszych moralnie reakcji psychicznych. I to jest właśnie jądrem idei metod biblioterapii — i w tym oddziaływaniu należy upatrywać znaczenie jej roli wspomagającej starania psychoterapii ogólnej.

Piśmiennictwo

1. Szczepański Jan Józef: *Opowiadania dawne i dawniejsze*. Kraków 1973.
  2. Mellibruda J. i in.: *Kierunki współczesnej psychoterapii. Materiały I Krajowego Sympozjum Psychoterapii*. Warszawa 1974.
-

ZARZĄDZENIA W SPRAWIE BIBLIOTEK SZPITALNYCH

W ciągu ostatnich lat ukazały się dwa akty prawne regulujące zasady działania bibliotek w zakładach lecznictwa.

Pierwszy, to *Zarządzenie z dnia 4 stycznia 1974 roku*, wydane przez *Ministrów: Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Kultury i Sztuki*, w sprawie obsługi bibliotecznej w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i domach pomocy społecznej. Zarządzenie jest aktem wykonawczym do *Ustawy o bibliotekach z dnia 9 IV 1968 r.*, która w artykule 28 nakłada na szpitale i inne zakłady lecznictwa obowiązek zapewnienia pacjentom obsługi bibliotecznej.

Zarządzenie to zostało poprzedzone szeregiem poczynań ogólnopolskich i lokalnych ze strony Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, niektórych bibliotek publicznych, wydziałów zdrowia i dyrekcji poszczególnych szpitali.

Pierwszym ważnym posunięciem było przeprowadzenie ankiety w szpitalach, sanatoriach i domach pomocy społecznej. Materiały zebrane drogą ankiety wykazały podstawowe braki w zakresie księgozbiorów, pomieszczeń, personelu i działalności bibliotek dla pacjentów.

W celu popularyzacji zagadnienia zorganizowano szereg konferencji i spotkań. W czasopismach bibliotekarskich i medycznych ukazały się artykuły sygnalizujące potrzeby w zakresie organizacji bibliotek szpitalnych oraz donoszące o pierwszych próbach rozwiązań.

W niektórych województwach doszło do porozumień między wydziałami zdrowia a resortem kultury reprezentowanym przez biblioteki wojewódzkie. Na zasadzie tych porozumień powstało szereg filii bibliotek publicznych w szpitalach. Pierwsza filia biblioteki publicznej powstała już w 1964 roku w Klinice Akademii Medycznej w Lublinie. W województwach warszawskim i wrocławskim biblioteki publiczne zorganizowały szkolenia pracowników, którym powierzono opiekę nad bibliotekami w zakładach lecznictwa.

Spontaniczne wysiłki świadczące o zrozumieniu roli czytelnictwa w procesie terapii i rehabilitacji napotykały szereg trudnych do pokonania przeszkód. Jedną z nich był brak podstaw prawnych i sprecyzowanych zasad organizacyjnych dla działalności bibliotek szpitalnych. Lukę tę w dużym stopniu wypełniło wspomniane na wstępie *Zarządzenie z dnia 4 stycznia 1974 roku*.

Ukazało się ono w momencie wyjątkowo korzystnym, gdy sprawy zdrowia zainteresowały władze centralne. Wyrazem tej troski i konkretnym posunięciem zmierzającym do naprawy opieki zdrowotnej w naszym kraju był zainicjowany przez I Sekretarza Komitetu Centralnego PZPR Narodowy Fundusz Zdrowia.

Dzięki tej inicjatywie i ofiarności społeczeństwa powstają w całym kraju nowe obiekty lecznictwa zamkniętego oraz ulegają modernizacji i przebudowie budynki już istniejące. Rozbudowa i modernizacja bazy materialnej służby zdrowia przyczynia się do systematycznej poprawy

nie tylko sytuacji lokalowej, lecz powoduje również zmiany jakościowe w poziomie lecznictwa.

Zmiany organizacyjne w resorcie służby zdrowia oraz szereg trudności w pełnej realizacji *Zarządzenia* spowodowały konieczność wprowadzenia wielu uzupełnień. Znalazły one swój wyraz w *Wytycznych Ministrów: Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Kultury i Sztuki z dnia 18 maja 1976 roku*.

Warto zastanowić się, w jakim stopniu *Wytyczne* uzupełniają zalecenia styczniowego *Zarządzenia*.

Oba akty prawne zakładają istnienie dwóch rodzajów bibliotek w zakładach lecznictwa: bibliotek szpitalnych oraz filii i punktów bibliotek publicznych działających na zasadzie umów.

Nowością w zakresie spraw organizacyjnych jest zlecenie zwierzchniego nadzoru nad bibliotekami szpitalnymi w województwie dyrektorom wojewódzkich szpitali zespolonych. Wojewódzkie szpitale zespolone mają pełnić rolę placówek wiodących w stosunku do bibliotek szpitalnych na terenie województwa. Tego rodzaju system organizacyjny stwarza podstawy do powstania sieci bibliotek szpitalnych.

Korzystnym uzupełnieniem jest specjalne określenie obowiązków rektorów akademii medycznych względem bibliotek w szpitalach klinicznych oraz w instytutach. Dotychczas sytuacja bibliotek w zakładach klinicznych była najtrudniejsza.

Wytyczne w znacznym stopniu rozszerzają i uściślają zakres współpracy bibliotek szpitalnych z bibliotekami publicznymi, które powinny:

- 1) udzielać pomocy instrukcyjno-metodycznej,
- 2) upowszechniać czytelnictwo wśród chorych,
- 3) organizować szkolenie i praktyki wstępne dla bibliotekarzy szpitalnych.

Do realizacji tych zadań zobowiązuje się jednego z instruktorów wojewódzkiej biblioteki publicznej, który powinien odbyć przeszkolenie i zdobyć specjalizację w tym zakresie.

W sposób wyczerpujący omówiono w *Wytycznych* problem pomieszczeń bibliotecznych oraz wyposażenia bibliotek. Był to dotychczas najtrudniejszy problem do rozwiązania, szczególnie w starych budynkach szpitalnych.

Szeroko określono sprawy księgozbiorów, normy ilościowe, wskazania dotyczące doboru książek, sprawy selekcji oraz środków finansowych na zakup książek.

Najwięcej kontrowersji budzić może punkt dotyczący pracowników bibliotecznych, szczególnie zalecana norma etatowa, uzależniona od ilości łóżek danego szpitala.

Nie wydaje się realne, by w szpitalu liczącym około 500 łóżek mógł podołać pracy bibliotekarz zatrudniony w niepełnym wymiarze godzin. Biorąc pod uwagę konieczność dotarcia do łóżek obłożnie chorych, obsługę chorych chodzących oraz personelu trudno sobie wyobrazić w takim układzie sensowną i autentyczną pracę bibliotekarza. Tym bardziej, że w bibliotekach szpitalnych nie będących filiami bibliotek publicznych trzeba przewidzieć czas na zakupy nowości, selekcję, oprawę, opracowanie i szereg innych czynności porządkowych.

Tworzenie pól etatów w szpitalach do 500 łóżek przekreśla w zasadzie szanse zatrudnienia kwalifikowanych bibliotekarzy w większości szpitali. Tym samym przekreśla szanse prowadzenia pogłębionej, terapeutycznej

pracy z książką wśród chorych ograniczając rolę biblioteki do automatycznego wypożyczania.

Zarówno *Zarządzenie* ze stycznia 1974 roku jak i majowe *Wytoczne* są ważnym krokiem w kierunku usprawnienia działalności bibliotek w zakładach leczenia. Rozwój tych placówek przyczyni się niewątpliwie do dalszej humanizacji szpitalnictwa w Polsce.

Pełna realizacja tych aktów prawnych będzie zależeć od możliwości organizacyjnych, zrozumienia i zaangażowania wojewódzkich instytucji reprezentujących resorty zdrowia i kultury. Niektóre problemy przyjdzie jednak rozwiązać w skali krajowej. Są to przede wszystkim: konieczność ujednolicenia programów szkoleń dla bibliotekarzy szpitalnych oraz powołania specjalizacji instruktorów w zakresie opieki merytorycznej nad bibliotekami szpitalnymi.

Należy przystąpić również do opracowania wzorcowego księgozbioru dla bibliotek szpitalnych, poradnika metodycznego dla pracowników tych bibliotek oraz rozpocząć prace nad bibliografią książek dla chorych.

ZARZĄDZENIE

MINISTRÓW: ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ ORAZ KULTURY I SZTUKI
z dnia 4 stycznia 1974 r.

w sprawie obsługi bibliotecznej w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i w domach pomocy społecznej.

(Dz. Urz. Min. Zdrowia i Opieki Społ. nr. 3, poz. 14)

Na podstawie art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 12 poz. 63) zarządza się, co następuje.

§ 1. Pacjenci przebywający w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i mieszkańcy domów pomocy społecznej oraz pracownicy tych zakładów powinni mieć zapewnioną obsługę biblioteczną w formie biblioteki zakładowej, zwanej dalej „biblioteką”.

§ 2. Przez zakłady opieki zdrowotnej zamkniętej, zwane dalej łącznie z domami pomocy społecznej „zakładami”, rozumie się:

- 1) szpital lub część szpitalną wchodzącą w skład zespołu opieki zdrowotnej,
- 2) szpital kliniczny,
- 3) klinikę instytutu uczelnianego i instytutu naukowo-badawczego,
- 4) oddziały szpitalne stacji pogotowia ratunkowego i przychodni,
- 5) sanatoria (lub ich zespoły) przeciwgruźlicze, rehabilitacyjne, neuropsychiatryczne i inne,
- 6) prewentoria przeciwgruźlicze i inne,
- 7) zakłady leczenia odwykowego.

§ 3. 1. Biblioteka gromadzi, opracowuje, udostępnia i upowszechnia literaturę beletrystyczną, informacyjną i popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy, dostosowaną do kulturalnych potrzeb pacjentów lub mieszkańców zakładu.

2. Działalność biblioteki określa regulamin wewnętrzny zatwierdzony przez dyrektora zakładu. Wzór regulaminu wewnętrznego biblioteki stanowi Załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. W zakładach mających powyżej 500 miejsc, a w szczególnych okolicznościach również w zakładach mniejszych, biblioteka powinna prowadzić punkty biblioteczne na oddziałach.

§ 5. 1. Bezpośredni nadzór nad biblioteką sprawuje dyrektor (kierownik) zakładu lub osoba przez niego upoważniona, a w zespołach opieki zdrowotnej kierownik działu specjalistycznej opieki zdrowotnej.

2. Zwierzchni nadzór nad biblioteką, zależnie od podporządkowania zakładu, sprawuje wydział zdrowia i opieki społecznej urzędu wojewódzkiego bądź Minister Zdrowia i Opieki Społecznej.

§ 6. Biblioteka Publiczna udziela pomocy instrukcyjno-metodycznej bibliotekom prowadzonym na jej obszarze działania.

§ 7. 1. Zakład może powierzyć prowadzenie biblioteki zakładowej bibliotece publicznej, przez zawarcie z kierownikiem tej biblioteki umowy, zatwierdzonej przez organ sprawujący bezpośredni nadzór nad zakładem oraz właściwy do spraw kultury wydział terenowego organu administracji państwowej, sprawującego nadzór nad biblioteką.

2. Wzór umowy, o której mowa w ust. 1, stanowi Załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 8. Do pracowników zatrudnionych w bibliotece mają zastosowanie przepisy o uposażeniu pracowników służby bibliotecznej.

§ 9. 1. Zakład obowiązany jest zapewnić bibliotece odpowiednie warunki działania i rozwoju, a w szczególności:

- 1) zatrudnić pracownika o co najmniej średnich kwalifikacjach bibliotekarskich w wymiarze czasu pracy dostosowanym do wielkości i charakteru zakładu,
- 2) zapewnić lokal odpowiedni do zadań biblioteki, położony w miejscu dogodnym dla wszystkich pacjentów lub mieszkańców i umożliwiającym pracownikowi bibliotecznemu dotarcie na wszystkie oddziały wózkiem rozwożącym książki,
- 3) zapewnić środki finansowe przeznaczone na prowadzenie działalności bibliotecznej, a w szczególności na zakup i oprawę książek oraz na prenumeratę czasopism,
- 4) wyposażyć bibliotekę w urządzenia odpowiadające wymaganiom stawianym bibliotekom publicznym z uwzględnieniem specyficznych warunków zakładu,
- 5) stworzyć odpowiednie warunki do czytania przez zastosowanie właściwego oświetlenia pomieszczeń, w których przebywają chorzy lub mieszkańcy zakładu, pacjentom chorym obłożnie zapewnić odpowiednie oświetlenie przy łóżku, a w miarę potrzeby wprowadzić odpowiednie urządzenia ułatwiające czytanie.

2. Przepis ust. 1 pkt 1 i 3 nie ma zastosowania, jeżeli w zakładzie utworzona została filia biblioteki publicznej.

3. W przypadkach uzasadnionych liczbą czytelników i rozmiarami bibliotek pracownikami bibliotecznymi mogą być osoby przeszkolone przez bibliotekę publiczną sprawujące te funkcje społecznie.

§ 10. Warunki korzystania z biblioteki określa regulamin korzystania z bibliotek, zatwierdzony przez dyrektora zakładu. Wzór ramowego regulaminu stanowi Załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 11. 1. Przy bibliotece może być powołana komisja biblioteczna, w skład której wchodzi przedstawiciele organizacji społecznych działających na terenie zakładu, pracownik biblioteczny i przedstawiciel biblioteki publicznej. Przewodniczącym komisji jest członek dyrekcji zakładu.

2. Komisja, o której mowa w ust. 1 jest organem doradczym i działa na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez dyrektora zakładu.

3. Do zadań komisji należy w szczególności:

- 1) opiniowanie planów pracy bibliotek,
- 2) współpraca z pracownikiem bibliotecznym w zakresie uzupełniania i selekcji zbiorów,
- 3) współdziałanie w zakresie upowszechniania czytelnictwa.

§ 12. 1. Ustalone w zarządzeniu zasady organizacji i prowadzenia bibliotek mają odpowiednie zastosowanie do bibliotek prowadzonych dla potrzeb kuracjuszy lecznictwa uzdrowiskowego przez państwowe przedsiębiorstwo uzdrowiskowe.

2. Upoważnia się Zjednoczenie „Uzdrowiska Polskie” do opracowania szczegółowej instrukcji, dotyczącej bibliotek, o których mowa w ust. 1.

§ 13. Zarządzenie nie dotyczy domów specjalnych dla umysłowo upośledzonych oraz domów specjalnych dla dzieci głęboko niedorozwiniętych umysłowo.

§ 14. Biblioteki w zakładach (oddziałach) dla zakaźnie chorych nie obsługują pracowników tych zakładów.

§ 15. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**Załącznik nr 1 do Zarządzenia
z dnia 4 stycznia 1974 r.**

REGULAMIN WEWNĘTRZNY BIBLIOTEKI

§ 1. Do zadań biblioteki należy:

- 1) gromadzenie książek, czasopism, płyt, filmów dostosowanych do kulturalnych i zdrowotnych potrzeb pacjentów,
- 2) opracowywanie zbiorów zgodnie z obowiązującymi przepisami bibliotecznymi,
- 3) udostępnianie książek i czasopism z uwzględnieniem wskazań biblioterapii,
- 4) upowszechnianie czytelnictwa przez stosowanie różnych form informacji o książkach,
- 5) współpraca z właściwą terenową biblioteką publiczną w zakresie pomocy instrukcyjno-metodycznej.

§ 2. Biblioteka prowadzi wypożyczalnię zbiorów, czytelnię oraz punkty biblioteczne na oddziałach.

§ 3. 1. Księgozbiór należy systematycznie uzupełniać nowościami wydawniczymi i usuwać z biblioteki książki zniszczone lub z innych przyczyn nieprzydatne w bibliotece.

2. Księgozbiór powinien składać się w 2/3 z literatury pięknej i w 1/3 z literatury popularnonaukowej.

3. Przy kompletowaniu zbiorów w zakładach posiadających oddziały pediatryczne należy uwzględnić literaturę dla dzieci.

§ 4. 1. Ewidencję wpływów i ubytków prowadzi się zgodnie z ustalonymi zasadami prowadzenia ewidencji materiałów bibliotecznych.

2. Książki niezwrócone przez czytelników odpisuje się z inwentarza w ciągu trzech miesięcy od stwierdzenia, że książka nie będzie zwrócona.

§ 5. 1. Punkty biblioteczne na oddziałach dla zakaźnie chorych prowadzą odrębne księgozbiory. Książki z tych oddziałów nie mogą być udostępnione poza terenem tych oddziałów.

2. Korzystanie z książek w oddziałach zakaźnych powinno uniemożliwiać przenoszenie zakażeń wewnątrz oddziału.

3. Szczegółowe zasady korzystania z książek na oddziałach zakaźnych ustala ordynator oddziału w zależności od charakteru oddziału, hospitalizowanych jednostek chorobowych itp. w miarę potrzeby w uzgodnieniu z właściwym organem Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

§ 6. 1. Biblioteka udostępnia książki:

- 1) w lokalu bibliotecznym,
- 2) w punktach biblitecznych,
- 3) przez dostarczanie do łóżek chorych.

2. Warunki korzystania z biblioteki oraz dni i godziny udostępniania książek powinny być podane w regulaminie korzystania z biblioteki, który wywieszony jest w lokalu biblioteki oraz na wszystkich oddziałach.

3. Dni i godziny wypożyczania książek w lokalu biblioteki oraz dostarczania ich do łóżek, ustala dyrektor zakładu.

§ 7. 1. Rejestrację czytelników prowadzi się w zeszytach rejestracji czytelników oddzielnie dla pacjentów i oddzielnie dla pracowników.

2. Ewidencję wypożyczeń prowadzi się wg zasad, tzw. podwójnej kontroli (zapis krzyżowy). Zapisy książek wypożyczonych prowadzi się na kartach książki i kartach czytelnika.

3. Czytelnicy korzystają z czytelni wpisując się do zeszytu odwiedzin czytelni.

§ 8. Środki finansowe ustalone w wysokości zabezpieczającej zaspokojenie potrzeb biblioteki zapewnia dyrektor zakładu.

§ 9. 1. Biblioteka sporządza corocznie wnioski do preliminarza budżetowego zakładu oraz roczne plany pracy.

2. W bibliotece prowadzi się dziennik statystyczny, do którego wpisuje się dane o bieżącej działalności biblioteki.

3. Biblioteka sporządza roczne sprawozdania statystyczne ze swej działalności.

4. Podstawą do opracowania sprawozdań są dokumenty biblioteczne i zeszyty (zeszyt) rejestracji czytelników oraz księga odwiedzin czytelni.

Załącznik nr 2 do Zarządzenia
z dnia 4 stycznia 1974 r.

UMOWA

zawarta w dniu ..... między .....
.....
(nazwa zakładu)
w ..... zwanym dalej „Zakładem” reprezentowanym
przez ..... a .....
(nazwa biblioteki)

w ..... zwaną dalej „Biblioteką” reprezentowaną przez
..... w sprawie zorganizowania i prowadzenia
na terenie szpitala-zakładu * filii bibliotecznej.

§ 1. Biblioteka zobowiązuje się:

- 1) zorganizować filię biblioteczną na terenie Zakładu,
- 2) zaopatrzyć filię w księgozbiór oraz dbać o stałe jego uzupełnianie nowościami wydawniczymi,
- 3) wyposażyć filię w skrzynki katalogowe oraz inne urządzenia i pomoce biblioteczne,
- 4) udostępnić zbiory na podstawie regulaminu korzystania z bibliotek zatwierdzonego przez dyrektora Zakładu,
- 5) zatrudnić w filii personel o odpowiednich kwalifikacjach.

§ 2. Zakład zobowiązuje się:

- 1) zapewnić odpowiedni lokal wraz z urządzeniami bibliotecznymi,
- 2) zapewnić nieodpłatnie odpowiednie oświetlenie i ogrzewanie lokalu bibliotecznego oraz utrzymanie go w czystości,
- 3) zorganizować system zabezpieczenia zwrotu książek wypożyczonych przez czytelników (pacjentów i pracowników) oraz pokrywać straty wynikłe z winy Zakładu.

* Niepotrzebne skreślić.

**Załącznik nr 3 do Zarządzenia
z dnia 4 stycznia 1974 r.**

REGULAMIN KORZYSTANIA Z BIBLIOTEKI

§ 1. Z biblioteki mają prawo korzystać pacjenci i pensjonariusze zakładu oraz pracownicy zakładu (zwani dalej czytelnikami).

§ 2. Książki wypożycza się:

- 1) w bibliotece,
- 2) w punkcie bibliotecznym na oddziale,
- 3) czytelnikom leżącym przez donoszenie do łóżek na oddziale.

§ 3. Przy zapisie czytelnik obowiązany jest przedłożyć dowód stwierdzający jego tożsamość, zapoznać się z regulaminem i podpisać zobowiązanie o jego przestrzeganiu.

§ 4. 1. Jednorazowo czytelnik może wypożyczyć nie więcej niż trzy książki na okres 2 tygodni.

2. Za zgodą bibliotekarza termin zwrotu wypożyczonej książki może być przesunięty.

§ 5. Czytelnik opuszczający zakład obowiązany jest zwrócić wypożyczone książki do biblioteki, a jeżeli jest to niemożliwe oddać pielęgniarce oddziałowej.

§ 6. Czytelnik powinien starannie obchodzić się z wypożyczonymi książkami, chronić je przed uszkodzeniem i zniszczeniem.

§ 7. Czytelnik obowiązany jest odkupić zagubioną lub zniszczoną książkę, a jeżeli była oprawiona pokryć również koszty jej oprawy. Jeżeli nie jest to możliwe,

czytelnik powinien wpłacić cenę rynkową zagubionej lub zniszczonej książki lub dostarczyć inną książkę tej samej wartości przydatną dla biblioteki.

§ 8. Wszelkie sprawy sporne między czytelnikami a biblioteką rozstrzyga dyrektor zakładu.

WYTYCZNE

MINISTRÓW: ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ ORAZ KULTURY I SZTUKI z dnia 18 maja 1976 r.

w sprawie usprawnienia działalności bibliotek w zakładach resortu zdrowia i opieki społecznej sprawujących opiekę stacjonarną.

(Dz. Urz. Min. Zdrowia i Opieki Społ. nr 13 poz. 36)

W celu zapewnienia warunków dla prawidłowej realizacji zarządzenia Ministrów: Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Kultury i Sztuki z dnia 4 stycznia 1974 r. w sprawie obsługi bibliotecznej w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i w domach pomocy społecznej (Dz. Urz. MZiOS nr 3, poz. 14), a także dla poprawienia dotychczasowej działalności bibliotek i dalszego ich rozwoju — ustala się co następuje:

I. W zakresie spraw organizacyjnych:

1. W każdym zakładzie powinna być zorganizowana, w zależności od warunków, biblioteka szpitalna bądź punkt biblioteczny, przy ścisłej współpracy z miejscową biblioteką publiczną.

2. Biblioteka szpitalna może być zorganizowana i prowadzona przez zakład, bądź na zasadzie umowy — przez bibliotekę publiczną, jako jej filia.

Przy braku odpowiednich warunków do zorganizowania biblioteki szpitalnej, biblioteka publiczna organizuje i prowadzi w zakładzie punkt biblioteczny.

3. W zakładach większych, liczących powyżej 500 łóżek (miejsc), a w przypadkach uzasadnionych — również i w zakładach o mniejszej liczbie łóżek, biblioteka szpitalna powinna prowadzić zgodnie z § 4 zarządzenia punkty biblioteczne na oddziałach.

4. Bezpośredni nadzór nad biblioteką szpitalną sprawuje dyrektor (kierownik) zakładu, bądź osoba przez niego upoważniona. W zespołach opieki zdrowotnej obowiązek nadzoru spoczywa na kierowniku działu specjalistycznej opieki zdrowotnej.

5. Jeśli biblioteka szpitalna jest filią biblioteki publicznej — nadzór merytoryczny i administracyjny sprawuje dyrektor (kierownik) biblioteki publicznej, zaś nadzór ogólny nad jej prawidłowym funkcjonowaniem — dyrektor (kierownik) zakładu, bądź osoba przez niego upoważniona.

6. W domach pomocy społecznej, w których biblioteki szpitalne prowadzone są przez pensjonariuszy — nadzór nad obsługą biblioteczną sprawuje referent kulturalno-oświatowy.

7. Zwierzchni nadzór nad bibliotekami szpitalnymi w województwie sprawuje z ramienia wydziału zdrowia i opieki społecznej urzędu wojewódzkiego — dyrektor wojewódzkiego szpitala zespolonego bądź upoważniona przez niego osoba prowadząca bibliotekę w wojewódzkim szpitalu zespolonym.

8. Biblioteka szpitalna w wojewódzkim szpitalu zespolonym powinna odpowiadać optymalnym wymogom określonym dla bibliotek szpitalnych, być placówką

wzorcową i pełnić rolę wiodącą w stosunku do bibliotek szpitalnych na terenie województwa.

9. Jeżeli biblioteka szpitalna w wojewódzkim szpitalu zespolonym nie odpowiada określonym wymogom, wydział zdrowia i opieki społecznej urzędu wojewódzkiego może zlecić wykonywanie jej obowiązków na okres przejściowy innej bibliotece szpitalnej, spełniającej podane warunki. W tym wypadku nadzór, o którym mowa w ust. 7, sprawuje odpowiednio dyrektor danego zakładu, bądź upoważniony przez niego pracownik biblioteczny.

10. W szpitalach klinicznych, w klinicznych instytutach uczelnianych i instytutach naukowo-badawczych, nadzór nad bibliotekami szpitalnymi sprawują dyrektorzy tych jednostek lub osoby przez nich upoważnione.

Zwierzchni nadzór nad bibliotekami szpitalnymi w jednostkach podporządkowanych akademii medycznym sprawuje pracownik upoważniony do tego przez rektora.

11. Pomocą dla biblioteki szpitalnej w doskonaleniu jej metod pracy powinna być komisja biblioteczna, powołana przez dyrektora zakładu z udziałem członka dyrekcji zakładu (pełniącego jednocześnie funkcję przewodniczącego), psychologa szpitalnego, przedstawicieli organizacji społecznych działających na terenie zakładu, pracownika bibliotecznego i przedstawiciela biblioteki publicznej.

II. W zakresie współpracy biblioteki szpitalnej z biblioteką publiczną:

1. Zakłady prowadzące biblioteki szpitalne oraz zakłady, które ich dotychczas nie zorganizowały, powinny niezwłocznie nawiązać kontakt i współpracę z biblioteką publiczną.

2. Wszędzie tam, gdzie istnieją wskazania i warunki — wynikiem współpracy powinno być utworzenie na terenie zakładu filii biblioteki publicznej.

3. Biblioteki publiczne udzielają bibliotekom szpitalnym pomocy instrukcyjno-metodycznej w zakresie:

- gromadzenia księgozbiorów, ich opracowania i udostępniania oraz prowadzenia selekcji zbiorów (eliminowanie książek zniszczonych i z różnych względów nieprzydatnych w bibliotece),
- upowszechniania czytelnictwa wśród chorych przy zastosowaniu form odpowiednich dla specyfiki zakładu.

4. Biblioteki publiczne organizują szkolenie dla pracowników bibliotek szpitalnych oraz praktyki wstępne dla pracowników niewykwalifikowanych i osób prowadzących społecznie obsługę biblioteczną.

5. W celu zapewnienia właściwej opieki nad bibliotekami szpitalnymi, wojewódzkie biblioteki publiczne zobowiązują jednego z instruktorów do odbycia szkolenia i stałej specjalizacji w zakresie zagadnień związanych z bibliotekami szpitalnymi i biblioterapią.

III. W zakresie pomieszczeń bibliotecznych i wyposażenia:

1. W ramach planowanych bądź prowadzonych prac remontowych, adaptacyjnych bądź modernizacyjnych zakładów, należy przewidzieć odpowiednie lokale (pomieszczenia) dla biblioteki szpitalnej, kierując się następującymi ustaleniami:

- 1) biblioteka szpitalna powinna być usytuowana w punkcie centralnym zakładu, w oddzielnym, zamykanym pomieszczeniu, mającym dobre, naturalne oświetlenie i odpowiednie warunki klimatyzacyjne. Lokal biblioteki powinien być łatwo dostępny dla chorych poruszających się na wózkach,

- 2) warunki lokalowe biblioteki powinny zapewnić wolny dostęp do półek i swobodne korzystanie z czytelnicy,
- 3) powierzchnia lokalu bibliotecznego powinna być dostosowana do wielkości księgozbiorów (których normatyw został określony w dalszej części wytycznych) i być obliczona według wskaźnika: na 100 książek należy przeznaczyć 1 m² powierzchni (wliczając w to czytelnicy, powierzchnię pomocniczą, komunikacyjną itp.),
- 4) w większych bibliotekach należy przewidzieć dodatkowe pomieszczenie dla bibliotekarza do prac administracyjnych, przygotowywania książek przeznaczonych do rozwożenia wózkami na oddziały itp.

2. W obiektach niedysponujących wystarczającą powierzchnią dla potrzeb bibliotek, sprawę pomieszczeń bibliotecznych należy rozwiązać stosownie do istniejących możliwości, bądź, co jest bardziej wskazane, wprowadzić w porozumieniu z biblioteką publiczną system kompletów ruchomych.

3. Wyposażenie bibliotek szpitalnych w urządzenia biblioteczne (regaly, szafy katalogowe, stoliki, krzesła, lampy, wózki do rozwożenia książek na oddziały itp. jak również magnetofony do odtwarzania kaset z nagranyimi tekstami książek oraz inne urządzenia audiowizualne) oraz ich konserwacja powinny być uwzględnione w planach finansowych zakładów.

IV. W zakresie księgozbiorów:

1. Księgozbiory w bibliotekach szpitalnych powinny być dostosowane do potrzeb kulturalnych i stanu zdrowia pacjentów (dorosłych i dzieci) jak również powinny uwzględniać zainteresowania i potrzeby kulturalne pracowników zakładu.

W sprawie składu księgozbioru oraz indywidualnego doboru książek dla niektórych pacjentów bibliotekarz powinien zasięgać opinii lekarza psychologa szpitalnego.

2. Zbiory książek w bibliotekach szpitalnych powinny być poddawane systematycznym przeglądom i selekcji.

Szczególną uwagę należy zwrócić na te biblioteki, w których selekcji nie przeprowadzano w ciągu ostatnich kilku lat i dokonać w nich tych czynności w najbliższym czasie.

3. Dla określenia wielkości księgozbioru dla biblioteki szpitalnej należy przyjąć następujące orientacyjne normatywy:

w zakładach do 500 łózek (miejsc)	— 7 książek na 1 łózko,
w zakładach od 500 do 1000 łózek	— 6 książek na 1 łózko,
w zakładach powyżej 1000 łózek	— 5 książek na 1 łózko.

W zakładach, w których pacjenci przebywają powyżej 6 miesięcy — zbiory biblioteki powinny być podwyższone o 40—50%. Zasada tworzenia i uzupełniania księgozbioru powinna być następująca: im dłuższy jest średni pobyt pacjentów w zakładzie, tym większy powinien być w księgozbiornie procent książek popularnonaukowych.

W zakładach posiadających oddziały dziecięce należy w odpowiednich proporcjach uwzględnić zbiory dla dzieci.

4. Na uzupełnienie księgozbioru, zakup nowości i prenumeratę czasopism należy przeznaczyć odpowiednie środki finansowe, a także w razie potrzeby udzielić do-
rażnej pomocy finansowej na cele biblioteczne.

5. Uznając stosowanie „książek mówionych” (nagrań książek na taśmach magnetofonowych) za jedną z form upowszechniania czytelnictwa wśród chorych — należy w miarę możliwości stopniowo ją wprowadzać, przewidując jednocześnie środki finansowe na zakup potrzebnej aparatury.

V. W zakresie pracowników bibliotecznych:

1. Osoby zatrudnione w bibliotekach szpitalnych lub zajmujące się obsługą biblioteczną, nie posiadające przygotowania zawodowego do tej pracy, powinny odbyć przeszkolenie praktyczne w bibliotece publicznej.

2. W bibliotece wojewódzkiego szpitala zespołowego lub innej bibliotece szpitalnej, której zlecono funkcję wiodącą w województwie, powinni być zatrudnieni pracownicy posiadający kwalifikacje bibliotekarskie.

3. Przy zatrudnianiu pracowników w bibliotekach szpitalnych należy kierować się następującymi orientacyjnymi wskaźnikami obsady i wymogami kwalifikacyjnymi:

- 1) w zakładach liczących do 500 łóżek (miejsc) powinien być zatrudniony pracownik w niepełnym wymiarze czasu pracy (powyżej 300 łóżek — przynajmniej na 1/2 etatu),
- 2) w zakładach powyżej 500 łóżek — bibliotekę powinien prowadzić pracownik etatowy, posiadający kwalifikacje bibliotekarskie, a ponadto proporcjonalnie do liczby łóżek powinni być zatrudnieni dodatkowo pracownicy w wymiarze 1/2 etatu na każde 500 łóżek,
- 3) w domach pomocy społecznej do 500 miejsc — biblioteki prowadzą pensjonariusze pod nadzorem referenta kulturalno-oświatowego,
- 4) do pracowników bibliotek szpitalnych, posiadających kwalifikacje wymagane od pracowników służby bibliotecznej należy stosować przepisy o uposażeniu pracowników służby bibliotecznej zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych i Filtoteki Polskiej (Dz. U. nr 30 poz. 176).

Do pracowników bibliotek szpitalnych nie mających tych kwalifikacji — należy stosować przepisy o uposażeniu pracowników służby zdrowia, zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1974 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie uposażenia pracowników zakładów społecznych służby zdrowia, zakładów pomocy społecznej i zakładów rehabilitacji inwalidów (Dz. U. nr 31, poz. 183).

JANINA KOŚCIÓW

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Opole

SZKOLENIE KADR DLA BIBLIOTEK SZPITALNYCH

Wejście w życie Zarządzenia Wykonawczego Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Ministra Kultury i Sztuki z dnia 4 stycznia 1974 roku o organizacji bibliotek szpitalnych w Polsce potraktowano w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu poważnie. W Dziale Instrukcyjno-Methodycznym utworzono stanowisko do spraw Bibliotek Szpitalnych i Związkowych i zaczęto myśleć o organizacji kursu dla przyszłej kadry.

W porozumieniu z Wydziałem Zdrowia i Opieki Społecznej zaplanowano specjalny kurs na temat bibliotek szpitalnych. Zainteresowano nim średnie szkolnictwo medyczne i młodzież z ostatniego roku Wydziału

Bibliotekarskiego Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Opolu. Organizatorem kursu chodziło głównie o zapoznanie słuchaczy ostatnich lat wyżej wymienionych szkół z problematyką organizacji bibliotek szpitalnych w Polsce i na świecie, z zagadnieniami biblioterapii, gromadzeniem księgozbioru w bibliotekach lecznictwa zamkniętego i otwartego oraz ze specyfiką pracy w już działających i dopiero mających powstać bibliotekach szpitalnych. Założono, że jeśli nawet pielęgniarki kończące szkoły i bibliotekarze ze Studium nie pójdą bezpośrednio i od razu do pracy w tych placówkach, to pracując w swych zawodach w szpitalach i bibliotekach będą zapoznani z problematyką i będą wspierać biblioteki już istniejące, a słowo „biblioterapia” stanie im się bliskie i zrozumiałe.

Programem kursu (który w załączeniu zamieszczamy) objęto trzy szkoły: Studium Medyczne w Opolu, Studium Terapii Zajęciowej przy Szpitalu Psychiatrycznym w Branicach i Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie w Opolu. Ze względu na realizację bieżącego programu w szkołach trzeba było zajęcia rozłożyć na kilka tygodni. Wykłady odbywały się przez kilka tygodni tylko w soboty, a każdy wykładowca odbywał cykl prelekcji w trzech różnych szkołach. Program zajęć trwał od 9 września do 6 listopada włącznie. Przedtem nawiązano kontakty korespondencyjne z ludźmi zajmującymi się zagadnieniami biblioterapii w kraju, lekarzami i bibliotekarzami, ale większość z nich ze względu na obciążenie pracą zawodową nie mogła przyjechać i odmówiła. Na miejscu też były kłopoty ze zdobyciem i zaangażowaniem lekarzy i psychologów, ale w końcu częściowo przełamano te trudności. Niezawodna, jak zawsze, i pełna poświęcenia była kol. Wanda Kozakiewicz z Wrocławia. Zaproszono również do wzięcia udziału w kursie czynnych bibliotekarzy bibliotek szpitalnych i sanatoryjnych z woj. opolskiego. Zainteresowanie słuchaczy było ogromne. Nie tylko wykazywali duże zdyscyplinowanie na zajęciach i frekwencja była prawie stu procentowa, ale żywo interesowali się samą problematyką.

Dla każdego słuchacza przygotowano komplet materiałów odbitych na kserografie składający się z ważniejszych artykułów z prasy lekarskiej i bibliotekarskiej na temat biblioterapii, jak również zarządzenia wypracowczego wydrukowanego w *Dzienniku Urzędowym Min. Zdrowia i Opieki Społecznej* (nr 13 z dnia 20 lipca 1976 roku) dotyczącego organizacji i funkcjonowania bibliotek szpitalnych.

Kol. Danuta Gostyńska, nie mogąc wziąć udziału w kursie ze względu na stan zdrowia, przysyłała odbitki swoich artykułów ze *Szpitalnictwa Polskiego* łącznie z ostatnim, będącym jeszcze w druku. Materiały te wręczono na uroczystym zakończeniu kursu w końcu listopada wszystkim uczestnikom wraz z zaświadczeniem o jego odbyciu i ukończeniu.

Gdyby podobnym szkoleniem objęto wszystkie tego typu szkoły na terenie innych województw, zrealizowano by tym samym program minimum zakładany i postulowany przez Sekcję Bibliotek Szpitalnych przy ZG SBP. Poświęcenie zaś kilku choć wykładów z tej dziedziny studentom kończącym studia medyczne wyższe stworzyłoby klimat bardziej sprzyjający rozwojowi tej sieci bibliotek.

Dalszym krokiem będzie również drukowanie na łamach naszego kwartalnika Instrukcyjno-Methodycznego, pt. *Pomagamy sobie w Pracy*, pomocniczych zestawień bibliograficznych zalecających książki dla bibliotek szpitalnych. Kilka takich zestawień sporządzili w ramach prac

dypłomowych ubiegłoroczni absolwenci Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Opolu. Znajdują się one w Bibliotece Studium i, choć nie wszystkie są doskonałe, mogą stanowić jakiś początek, gdyż wzorców w tej dziedzinie w polskiej literaturze fachowej brak. Na uwagę zasługiwałby zestaw opracowany przez Annę Ligacz pt. *Literatura piękna. Wspomnienia, pamiętniki. Adnotowany zalecający zestaw bibliograficzny dla ludzi o zmniejszonej sprawności fizycznej* (obejmujący 50 pozycji) oraz praca Józefy Skoczylas: *Literatura piękna. Przygoda — egzotyka. Dla młodzieży od 12 do 15 lat. Zestawienie bibliograficzne zalecające adnotowane dla bibliotek szpitalnych*. Proponowane w nich pozycje zostały skonfrontowane z opiniami pacjentów-czytelników. W sumie jest tych zestawień 7, a tytuły ich podane są w „Bibliografii prac dyplomowych słuchaczy Studium za lata 1973—1976” zamieszczonej w wydawnictwie: *Działalność Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Opolu w latach 1971—1976. I Zjazd Absolwentów Studium. Opole 1976*.

Program kursu dla słuchaczy Studium Medycznego (Opole—Branice)

1. Książka i jej funkcja społeczna.
2. Biblioteki w Polsce Ludowej. Rozwój bibliotekarstwa w Polsce Ludowej.
3. Osobowość zawodowa bibliotekarza.
4. Biblioteka szpitalna jako specjalna dziedzina pracy bibliotecznej.
5. Zasady organizacji i funkcja bibliotek szpitalnych.
6. Stan bibliotek szpitalnych w świecie. Omówienie wskazówek Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich.
7. Sposoby poznawania czytelnika na tle metod psychologii.
8. Organizacja i opracowanie księgozbioru, gromadzenie zbiorów, warsztat pracy, instytucje wydawnicze, technika gromadzenia zbiorów, ewidencja.
9. Funkcja literatury w życiu chorego (spojrzenie na to zagadnienie lekarzy dwóch różnych specjalizacji).
10. Kryteria doboru literatury w bibliotekach szpitalnych.
11. Rola książki w życiu dziecka przewlekle chorego.
12. Formy pracy z czytelnikiem dziecięcym.
13. Zagadnienia biblioterapii oraz czytelnictwa chorych.
14. Serie wydawnicze i podstawowe źródła informacji o książce.
15. Służba informacyjna bibliograficzna skierowana w stronę pacjentów studiujących i uczących się.
16. Współczesna literatura polska: przegląd poezji, prozy, dramatu.

Łączny czas trwania kursu: 28 godzin wykładów, 5×45 minut ćwiczeń.

Słuchacze II roku Wydziału Bibliotekarskiego PSKOiB nie mieli zajęć dotyczących przedmiotów zawodowych.

CO SŁYCHAĆ W BIBLIOTEKACH SZPITALNYCH?

Od dwóch lat śledzę z zainteresowaniem artykuły ukazujące się w *Bibliotekarzu* na temat pracy bibliotek szpitalnych, bowiem od tyłu lat pełnię funkcję kierowniczkę filii nr 2 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szpitalu w Mielcu. Z artykułów, jakie ukazały się dotychczas, wynika, że Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Ministra Kultury i Sztuki z dnia 4 stycznia 1974 roku w sprawie obsługi bibliotecznej w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i w domach pomocy społecznej nie jest w pełni realizowane. Chciałabym pokazać dobry przykład współpracy pomiędzy resortem zdrowia i resortem kultury na przykładzie działalności własnej placówki.

W Mielcu (woj. rzeszowskie) Filię MBP przy Szpitalu uruchomiono już w 1966 roku. Na początku biblioteka liczyła 500 woluminów i zatrudniała pracownika na pół etatu. Obecnie jest pełna jednoosobowa obsada etatowa, a biblioteka liczy 5704 woluminy.

Biblioteka mieści się w lokalu o powierzchni 48 m². Wyposażona została ostatnio w nowoczesny sprzęt biblioteczny wartości około 100 000 złotych, zakupiony przez Zespół Opieki Zdrowotnej. Tak więc kompletne wyposażenie biblioteki, odpowiednie pomieszczenie i utrzymanie czystości zapewnia Zespół Opieki Zdrowotnej, natomiast zaopatrzenie w księgozbiór i pracownika z przygotowaniem fachowym zapewniła Miejska Biblioteka Publiczna.

Biblioteka mieści się w samym centrum Szpitala, co niewątpliwie wpływa korzystnie na frekwencję i bliskie kontakty z czytelnikami. Zajmuje dość duże pomieszczenie jednoizbowe, wewnątrz urządzone estetycznie i funkcjonalnie w pełni zaspokajają potrzeby czytelnicze. Księgozbiór, stale i systematycznie uzupełniany nowościami wydawniczymi, podzielony jest na literaturę dla dorosłych, literaturę dla młodzieży i dzieci. Wyeksponowano również dział popularnonaukowy, w tym literaturę społeczno-polityczną. W roku 1976 zakupiono 1501 woluminów za kwotę 37 408 złotych.

Biblioteka swoim zasięgiem obejmuje łącznie 265 łóżek dla chorych na Oddziałach Chirurgicznym, Wewnętrznym, Ginekologicznym i Dziecięcym. Oddziały Gruźliczy i Zakaźny mają oddzielne księgozbiory. Czytelnicy stali rekrutują się spośród pracowników służby zdrowia. W ciągu roku biblioteka rejestruje 1300 czytelników i 12 000 wypożyczeń. Udostępnianie księgozbioru odbywa się na miejscu w bibliotece poprzez wolny dostęp do książek oraz przez dostarczanie raz w tygodniu bezpośrednio do łóżek chorych na oddziały.

Biblioterapia traktuje książkę jako ważny element terapii ogólnej, który pomaga odwrócić uwagę pacjenta od choroby, pozwala mu kontynuować zainteresowania z okresu przed chorobą, a tym samym stwarza naturalne warunki i bodźce do szybkiego powrotu do zdrowia. Biblioterapia przynosi dobre wyniki, jeżeli stosowana jest przy ścisłej współpracy bibliotekarza z personelem lekarskim i pielęgniarskim. przy do-

borze odpowiedniej lektury w zależności od typu pacjenta i stanu jego zdrowia.

W mojej bibliotece odbywa się to poprzez bezpośrednie rozmowy z ordynatorami odwiedzanych oddziałów, którzy bardzo przychylnie ustosunkowani są do terapeutycznej roli książki. O dobrze spełnianej funkcji bibliotekarza może świadczyć fakt, że fachową bibliotekę medyczną również powierzono mojej opiece, a bezpośredni nadzór nad biblioteką sprawuje Naczelny Dyrektor Zespołu Opieki Zdrowotnej.

Oprócz wymienionej podstawowej działalności, jaką jest obsługa czytelnika, zwłaszcza chorego, biblioteka współpracuje z nauczycielką prowadzącą zajęcia na Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego prowadząc dwie stałe formy pracy oświatowej: 1) lekcje biblioteczne przysposabiające dzieci do korzystania ze zbiorów bibliotek, 2) wieczory bajek, które cieszą się wielkim powodzeniem przebywających w Szpitalu dzieci.

W związku z przypadającymi rocznicami państwowymi czy kulturalno-oświatowymi biblioteka przygotowuje odpowiednią propagandę wizualną (hasła, plakaty, gazetki, wystawki) współdziałając w tym zakresie z Podstawową Organizacją Partyjną i Radą Zakładową ZZPSZ.

Propagowanie czytelnictwa odbywa się poprzez organizowanie wystaw nowości wydawniczych, konkursów czytelniczych itp. Dużym powodzeniem cieszy się kącik czytelnictwa czasopism, bowiem biblioteka dysponuje około 50 tytułami.

Jak wynika z powyższego, przy dobrych chęciach i zrozumieniu oraz stworzeniu odpowiedniego klimatu, można zdziałać dużo. Chciałabym swoją wypowiedzią spowodować dalszą dyskusję na temat działalności bibliotek szpitalnych oraz zachęcić do ukazywania najlepszych form działalności tych placówek.

IZABELA NAGÓRSKA

Miejska Biblioteka Publiczna
im L. Waryńskiego w Łodzi

O CZYTELNICTWIE CHORYCH W SZPITALU IM. KOPERNIKA W ŁODZI

Poza ogólnymi wytycznymi w zakresie kompletowania zbiorów w bibliotekach szpitalnych brak jakichkolwiek pomocniczych zestawów bibliograficznych. Mimo iż na ogólnopolskiej konferencji pod nazwą: „Psychoterapeutyczna funkcja sztuki” (Cieplice, marzec 1974 r.) omówiono wiele spraw, nie ukazały się żadne materiały, które zawierałyby wskazówki, jak tworzyć i uzupełniać księgozbiory dla chorych. Biblioterapia jako szczególna technika terapeutyczna, polegająca na oddziaływaniu na psychikę przez odpowiednio dobraną książkę, sugeruje, że księgozbiór biblioteki szpitalnej musi być kompletowany pod kątem potrzeb i możliwości chorych — ustalonych przez psychologię, psychiatrię i medycynę.

Dość powszechny pogląd, że dla chorego każda książka jest właściwa, byleby była dobra, pozwala na bardzo bogate i zróżnicowane kompletowanie księgozbiorów. Przeprowadzając analizę czytelnictwa chorych w 18 Rejonowej Bibliotece Publicznej Dzielnicy Górna na terenie Szpitala im. Kopernika, Dział Instrukcyjno-Metodyczny Miejskiej Biblioteki Publicznej chciał stwierdzić, w jakim stopniu zapotrzebowania czytelnicze pacjentów są zgodne z ogólnymi wskazówkami na temat gromadzenia książek zawartymi w jednym z numerów *Zeszytów Przekładów*¹. Zeszyt ten zaleca lekkie powieści, pogodne, nie zawierające drastycznych opisów cierpień, chorób, nie kończące się śmiercią bohaterów, podejmujące wątki miłosne. Zaleca beletrystykę popularnych autorów, kryminały, „zdrową sensację”, romanse, westerny, powieści przygodowe, młodzieżowe, pozycje z gatunku humoru i satyry, zbiory opowiadań, bajki, formy raczej krótkie. Według tych wskazówek w bibliotece przeznaczonej dla chorych powinien znaleźć się reprezentatywny wybór klasyki o wysokich walorach artystycznych.

W dziedzinie literatury niebeletrystycznej wspomniany *Zeszyt Przekładów* zaleca książki podróżnicze, biograficzne, w mniejszym stopniu o tematyce wojennej. Ponadto książki przyrodnicze, wydawnictwa popularne z zakresu filozofii, religii, socjologii i nauk ścisłych. W dziedzinie wiedzy praktycznej — książki rozwijające różne hobby, a więc wydawnictwa poradnikowe na temat robót szydełkowych, haftu, stolarstwa, a także duży wybór książek z zakresu techniki i pewną ilość albumów ilustrowanych — krajoznawczych lub z historii sztuki.

Analiza objęła pierwszy ponad 2-letni okres działalności 18 Rejonowej Biblioteki Publicznej udostępnionej chorym w maju 1973 roku. Dwuosobowy personel obsługiwał czytelników w dwuizbowym pomieszczeniu biblioteki oraz na 9 oddziałach (dwa razy w tygodniu dowożąc książki specjalnym wózkiem), a także w stałym punkcie bibliotecznym sąsiedniego Szpitala Onkologicznego. Analiza wykazała, iż księgozbiór, który w sierpniu 1975 roku liczył już 5800 wol. i z którego do końca roku skorzystało 3418 czytelników (27 678 wypożyczeń), uwzględniał większość wskazówek zawartych w *Zeszytach Przekładów*. Książki nadające się wyłącznie dla personelu Szpitala zostały oznakowane w umowny sposób po to, aby uniknąć nieporozumień. Przy konsekwentnie prowadzonym podwójnym zapisie wypożyczonych książek można było przeanalizować czytelnictwo wyłącznie chorych.

Najpoczytniejszymi książkami (100—110 wypożyczeń) wśród pacjentów Szpitala okazały się: Gąsiorowskiego — *Księżna Łowicka*, Platównęj *Telefon zaufania*, Nepomuckiej *Matżeństwo niedoskonałe i Rozwód niedoskonały*, Zającówny *Zagubiony świt*. Z wyjątkiem pierwszej pozycji są to powieści współczesne, poruszające przy ciekawej i łatwej fabule problemy życia rodzinnego i wychowania młodzieży.

W grupie książek, które uzyskały 60—80 wypożyczeń, znalazły się obok „kryminałów” wszystkie książki *Rodziewiczówny* oraz: Dumasa *Królowa Margot*, Druona *Zamordowana królowa*, Bidwella *Rubaszny król Hall*, Jonesa *Stąd do wieczności*, Zoli *Wszystko dla pań*, Kowalskiej *Pestka*, Cronina *Gwiazdy patrzą na nas*, Gruszeckiej *Owe lata*, Lee *Zabić drozda*, Ziółkowskiego *Nierząd-*

¹ Książka w służbie chorych. Warszawa 1968. *Zeszyty przekładów* Nr 22.

nicy żywot atlasowy oraz antologia niesamowitych opowiadań pt. *Tchnienie grozy*, opracowana przez Żukrowskiego.

Upodobania kobiet i młodszych pacjentów sprawiły, że powieści: Snopkiewicz, Czajki-Stachowicz, Muskat-Fleszarowej, Seymour-Tułasiewicz, Jackiewiczowej, Siesickiej, Zapolskiej, niektóre książki Gojawiczyńskiej i Bieńkowskiej uzyskały 25—45 wypożyczeń. Nie mniejszą popularnością cieszyły się książki autorów obcych: Lagerlöf *Tętniące serca*, Bazina *Małżeństwo*, Amado — Gabriela, Fogelströma *Lato z Moniką*, Maupassanta *Piękny pan*, O'Briena *Czekając na miłość*, Zweiga *24 godziny z życia kobiety*, Moravi *Rzymianka*, Zoli Nana, Karasimowa *Miłość*, Cayrola *Życ będą cudzą miłością*, Flauberta *Pani Bovary*.

Podobną liczbę wypożyczeń uzyskały powieści dla dziewcząt i przygodowa literatura piękna, głównie przeznaczona dla chłopców. Powieści te wypożyczali również dorośli pacjenci. Były to książki Jurgielewiczowej, Montgomery, Jaworczakowej *Po słonecznej stronie*, Ożogowskiej *Dziewczyna i chłopak*, Kowalewskiego *Agata i inni*, Rolleczek *Urocz wakacje*, Coopera, Vernego, Stevensona, Maya, Szklarskiego, Bahdaja, Fiedlera, niektóre Londona, Mayne Reeda *Jeździec bez głowy*, Maryata *Okręt widmo*, Szczepańskiej *Sprzysiężenie Czarnej Wydry*, Gerstaekera *Poskramiacze z Arkansas*, Tengera *Syn Czarnego Wilka*.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się niektóre książki Arcta i Meissnera, a z tematyki marynistycznej książki Perteka, Borchardta, Baranowskiego, Teligi, Perepeczki. Dorośli pacjenci wypożyczali również bajki. 20—25 wypożyczeń uzyskały *Baśnie Andersena*, *Baśnie* w wyborze Jodełki, *Kędziorzyny*, *Sienkiewicza*, *Kraszewskiego*, *Zientara-Malewskiej*.

Około 20 wypożyczeń miały niektóre książki Lema i pisarzy fantastyczno-naukowych, jak: *Arkadija* i *Borysa Strugackich*. Budzą się jednak wątpliwości, czy właściwą lekturą dla rekonwalescentów jest *Ich piknik na skraju drogi*, w którym po tajemniczym lądowaniu niezwykłych przybyszy z kosmosu zaczynają się dzieć rzeczy dziwne, budzące lęk i grozę. Poszukiwanie silnych wrażeń potwierdza duże wykorzystanie *Dnia szakala Forsytha*, *07 słucha Kazki*, felietonów Urbana, Seidler, Kąkolewskiego czy Muszyńskiego (*Gangsterzy*). Konflikty z prawem budzą wśród mężczyzn podobne zaciekanie jak dokumentacyjne opracowania wydarzeń z drugiej wojny światowej oraz tematy szpiegowskie (*Siemionowa Siedemnaście mgnień wiosny*).

Trudno kwestionować obecność tego typu książek w zbiorach bibliotek szpitalnych, zwłaszcza że często stanowią one kontynuację zainteresowań realizowanych przed pobytem w szpitalu. Ponieważ warunki szpitalne sprzyjają wzajemnym informacjom o lekturach, obserwuje się poczytność utworów nie odznaczających się popularnością w czytelnictwie powszechnym, jak na przykład *Kobylińskiej-Maciejewskiej Masia*, *Maurquesa Zła godzina*, *Kościńskiej Rozkosze młodości*.

Poza wymienionymi na początku ulubionymi pisarzami reprezentującymi współczesną literaturę polską udostępnia się najczęściej książki *Wańkowicza*, *Paukszty*, *Bunscha*, *Nienackiego*, *Minkowskiego*, małe powieści *Hena*, niektóre opowiadania *Bratnego* i *Huszczycy*, niektóre książki *Kunczewiczowej* i *Jażdżyńskie-*

go, *Putramenta Bóldyn, Odyniec i Wakacje, Żukrowskiego Z krainy milczenia, Dni kłęski, Kamienne tablice, Grzesiuka Na marginesie życia, Konwickiego Sennik współczesny i Kronika wypadków miłosnych, Papiera Magdalena w nocy, Ścibor-Rylskiego Ich dzień powszechni, Skoszkiewiczza Sniadanie na trawie, Bilińskiego Los i łut szczęścia, Rychlińskiego Admirał, czart i cyganka.*

Powodzeniem cieszą się pozycje określane jako humorystyczne i wesołe, a więc utwory Wiecha, Makuszyńskiego, Ofierskiego, Jurandota, Lechnickiej, Chmielewskiej.

Znakomita większość tytułów współczesnych polskich pisarzy ma poniżej 10 wypożyczeń lub nie trafiła jeszcze do rąk czytelników.

Klasycy polscy są jednak rzadziej poszukiwani. Na pierwszym miejscu jest Kraszewski. Z bogatego spisu jego książek tylko *Chata za wsią* osiągnęła 63 wypożyczenia, *Matka królów* — 44, *Wielki nieznajomy* — 40. W granicach od 30 do 37 wypożyczeń mieszczą się: *Na królewskim dworze, Półdiabły i Lalki; Król Piast i Pod blachą* mają po 27 wypożyczeń. Kilkanaście utworów Kraszewskiego wypożyczono dwu i trzykrotnie, a cztery wcale. W ciągu 2 lat nie czytane były 4 egzemplarze *Faraona*, 2 egzemplarze *Popiołów*, 3 egzemplarze *Wiernej Rzeki, Nowele i opowiadania Żeromskiego*. Tylko kilkanaście razy wypożyczono *Ogniem i mieczem, W pustyni i puszcy, Dzieje grzechu, Urodę życia*. Jedynie *Quo vadis* i *Pan Graba* mają po 35 wypożyczeń, *Marta* — 27, a *Maria Orzeszkowej* — 68. W literaturze obcej czytelnicy preferują współczesną prozę Hemingwaya, Firscha, Remarque'a, Dos Passosa, Caldwell, Bidwella, Cronina, Simonowa. Zainteresowania dziełami klasyków nie są zbyt liczne. Są to niektóre dzieła Zoli, Balzaka z *Eugenią Grandet* na czele, Jókai, *Dekameron*, Tolstoja *Anna Karenina, Wojna i pokój*.

Chociaż w wyborach czytelniczych ludzi chorych przeważają powieści lekkie, komunikatywne, o akcji trzymającej w napięciu, głównie obyczajowe i rozmiarami niewielkie, to pewna ilość pacjentów wykorzystując czas rekonwalescencji sięga po długie sagi, książki o skomplikowanych treściach historycznych, mniej lub więcej zbeletryzowane, a nawet o charakterze monograficznym. Należą do nich *Stawa i chwała Iwaszkiewiczza, Noce i dnie Dąbrowskiej* (po 7 wypożyczeń), *Buddenbrokowie* *Manna* (11 wyp.), *Saga rodu Forsythów* *Galsworthy'ego* (17 wyp.), *Krystyna córka Lawransa Undset* (38 wyp.). Od 10 do 33 razy wypożyczono dzieła biograficzne *Zweiga, Ludwiga, Tarlégo*, poważne historyczne powieści *Krawczuka i Tomana, Winogrodowa Potępienie Paganinięgo, Stone'a Udręka i ekstaza, Feuchtwangera Goya*. Czytelników znalazły *Dzienniki Nałkowskiej i Stendhala, opracowania Pauszer-Klonowskiej o Elizie Orzeszkowej, Waldorffa o Janie Kiepurze, Szenicy o Marii Kaler-gis, Boya o Marysieńce Sobieskiej*. Oprócz pamiętników i wspomnień *de Gaulle'a i Żukowa* (33 i 12 wyp.) czytane były wspomnienia *Samozwaniec (Maria i Magdalena), pamiętniki śpiewaka włoskiego Gigli i sławnych dam — margrabin von Bayreuth i księżnej D'Abbrantès*. Ten nurt zainteresowań czytelniczych potwierdzają jeszcze wypożyczenia takich pozycji jak: *Lukrecja Borgia* *Bellonciego, Pani de Maintenon* *Haldane, Nieznany książę Brandysa, Marie jego życia* *Wachowicz* oraz *Muszyńskiej-Hoffmanowej Kochałam księcia Józefa*.

Popularność podróźniczej serii Iskier — „Dookoła Świata” jest wyraźnie uchwytna. Najpoczytniejsze w bibliotece szpitalnej reportaże społeczno-polityczne, jak: Zakrzewskiego *Iberyjskie wędrówki*, Wołanowskiego *Upał i gorączka*, Czeakały *Nafta*, Budrewicza *Karnawał na wulkanie*, łączą się także z tematyką podróźniczą. Natomiast ilustrowane przewodniki krajoznawcze i po innych państwach z nielicznymi wyjątkami nie są wykorzystywane.

Zainteresowania opracowaniami z dziedziny sztuki są dość sporadyczne. Zarys malarstwa zachodnioeuropejskiego Lereya *Od Giotta do Cezanne'a*, bogato ilustrowany, udostępniono 18 razy. W księgozbiorze znalazło się też kilka pozycji z dziedziny seksuologii, które były dość intensywnie wykorzystywane (od 10 do ponad 20 wypożyczeń). Są to: Kozakiewicza *O miłości prawie wszystko*, Van der Veldego *Małżeństwo doskonałe*, Sternadela *ABC życia małżeńskiego*, Godlewskiego *Zycie płciowe człowieka*, Imielińskiego *Erotyzm i Życie seksualne*.

Opracowania krytyczne i historyczne literatury nie znajdują żadnych odbiorców, w przeciwieństwie do publikacji o sporcie i filmie, które są poszukiwane przez niektórych czytelników. Znajdują także odbiorców poradniki kulinarne, broszury związane z różnego rodzaju hobby, jak wędkarstwo, roboty ręczne, motoryzacja (np. pacjenci z chirurgii urazowej prosili o zakupienie *Kodeksu ruchu drogowego* oraz broszury *Zasady Szybkości bezpieczna*). Do poczytnych należą wszystkie vademeca Wittlina, jak również Garczyńskiego *Współżycie łatwe*.

Utwory poetów i dramatopisarzy znalazły swoje miejsce w czytelnictwie chorych. I tak na przykład 17 razy wypożyczono *Portrety imion* — Iłłakowiczówny, 10 razy *Siódme niebo* Gałczyńskiego, po 8 razy wiersze: Grochowiaka, Szyborskiej, Słonimskiego, Jesienina, Mickiewicza, Leśmiana, Tuwima, Kochanowskiego, Pawlikowskiej, Staffa, Słowackiego, Baczyńskiego, Borowskiego, Różewicza, jak również *Moralność pani Dulskiej* Zapolskiej oraz *Niemcy* Kruczkowskiego.

Na 5467 woluminów, z których składał się księgozbiór 18 Rejonowej Biblioteki Publicznej, 1002 tytuły były zupełnie nie czytane, 362 tytuły wypożyczono tylko raz, zaś 421 — dwa razy. Są wśród nich nowości, głównie debiuty, pisma zbiorowe, opowiadania literackie, dublety klasyki, część poezji i powieści współczesnej, publikacje niebeletrystyczne.

50 LAT IFLA

W roku bieżącym obchodzimy 50 rocznicę powstania Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy (IFLA).

Dnia 30 września 1927 roku w Edynburgu w czasie uroczystego obchodu 50-lecia Związku Bibliotekarzy Brytyjskich powołano centralny organ międzynarodowej współpracy bibliotekarskiej pod nazwą: International Library and Bibliographical Committee. Zadaniem jego miało być pośredniczenie we wzajemnych kontaktach między bibliotekami, organizowanie zjazdów międzynarodowych, a przede wszystkim sprawowanie roli koordynatora w zakresie prac bibliotekarskich w skali międzynarodowej. W skład Komitetu weszli przedstawiciele poszczególnych zrzeszeń bibliotekarskich obecnych na Zjeździe. Te związki bibliotekarzy, które nie były reprezentowane w Edynburgu, zaznaczyły swoje przystąpienie do Międzynarodowego Komitetu poprzez ratyfikowanie ustawy uchwalonej na Zjeździe.

Związek bibliotekarzy Polskich ratyfikował ustawę w dniu 22 kwietnia 1928 roku i na swym dorocznym walnym zgromadzeniu uchwalił przystąpienie do organizacji.

Przewodniczącym Międzynarodowego Komitetu został Isak Collijn, dyrektor Biblioteki Królewskiej w Sztokholmie. Utworzono sześć sekcji poświęconych sprawom jednolitej klasyfikacji, międzynarodowych norm katalogowania, bibliografii bieżącej, kształcenia i wymiany bibliotekarzy, kwestiom prawnym.

Potrzebę powołania do życia instytucji skupiającej organizacje bibliotekarskie w skali światowej wysuwało już wcześniej wiele związków, zwłaszcza Związek Bibliotekarzy Francuskich, m.in. na Międzynarodowym Kongresie Bibliotekarzy w Paryżu w 1923 roku. Kwestia ta poruszana była następnie na Międzynarodowym Kongresie w 1926 roku w Pradze. Zjazd ten zorganizowany był przez szereg instytucji czeskich ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Czeskich na czele. Propozycję utworzenia Międzynarodowego Komitetu Bibliotek zgłosił wówczas przedstawiciel Związku Bibliotekarzy Francuskich G. Henriot w referacie pt.: *Proposition tendant au fonctionnement d'un Comité Directeur, international et permanent, élu par les diverses associations nationales de bibliothécaires*. Wniosek został jednomyślnie przyjęty. Uchwałę w sprawie zorganizowania międzynarodowej organizacji bibliotekarskiej podjęto następnie na Zjeździe w Atlantic City, zorganizowanym dla uczczenia 50 rocznicy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Amerykańskich. Zjazd edynburski, powołując do życia centralną organizację bibliotekarską, zrealizował długoletnie dążenia i potrzeby szerokiej rzeszy bibliotekarzy całego świata.

Pierwszy Kongres Bibliotekarsko-Bibliograficzny odbył się w dniach 15—30 czerwca 1929 roku w Rzymie i był właściwie piątym z kolei międzynarodowym zjazdem. Poprzednie odbyły się w latach: 1900 (Paryż), 1910 (Bruksela), 1923 (Paryż) i 1926 (Praga). Kongres w Rzymie był pierwszym, zorganizowanym przez Międzynarodowy Komitet Bibliotek i Bibliografii. Miał on charakter bardzo uroczysty. Związki bibliotekarzy poszczególnych krajów zorganizowały w Rzymie, Florencji, Wenecji wiele pięknych wystaw, prezentując w nich dorobek piśmienniczy własnych krajów. W grupie krajów eksponujących swoje wydawnictwa znalazła się również Polska. Kongres zgromadził wszystkie grupy pracowników książki z wielu krajów świata; z Polski wyjechała na Kongres 31-osobowa delegacja.

Najważniejszym wydarzeniem Kongresu było uchwalenie nowego statutu organizacji, która otrzymała oficjalną nazwę Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń

Bibliotekarzy. Ustanowiono ponadto, że sprawami Federacji zarządzać będzie Międzynarodowy Komitet Bibliotekarski, składający się z przedstawicieli delegowanych przez związki należące do Federacji. Jako organ wykonawczy powołano Prezydium. Do zadań Komitetu należało przeprowadzenie badań i pośredniczenie we wszelkich sprawach dotyczących międzynarodowych stosunków, organizowanie kongresów międzynarodowych i opracowywanie ich programów. Ustalono, że kongresy będą się odbywały raz na pięć lat. Godny odnotowania także jest fakt, że na Kongresie (po raz pierwszy) uchwalono obowiązkowe składki dla członków na rzecz Federacji, co miało ogromne znaczenie, gdyż zapewniało jej możliwość sprawnego działania i stwarzało właściwe podstawy finansowe. Kongres w Rzymie był wydarzeniem doniosłym, ugruntuwał bowiem podstawy międzynarodowej organizacji bibliotekarskiej, kształtując tym samym nowe oblicze bibliotekarstwa światowego. Następny kongres odbył się w 1935 roku w Madrycie. Do spotkania, które miało się odbyć w 1940 roku w Niemczech, już nie doszło. Niezależnie od światowych kongresów odbywały się spotkania Komitetu (obecnie sesje Rady Głównej).

Po wojnie IFLA wznowiła swoją działalność. Nawiązano kontakty z innymi pokrewnymi organizacjami międzynarodowymi. Rozszerzono także zakres problematyki będącej przedmiotem pracy tejże organizacji. W 1955 roku w Brukseli odbył się Światowy Kongres Bibliotekarzy i Dokumentalistów; w 1963 roku opracowano długofalowy program działalności i rozwoju IFLA; w 1976 roku na Sesji w Lozannie uchwalono nowy statut i program pracy organizacji.

We wrześniu 1977 roku mija 50 lat od zjazdu edynburskiego, na którym powołano do życia międzynarodową organizację bibliotekarską. W tym samym też czasie, od 1 do 10 września, odbędzie się w Brukseli dla uczczenia tak ważnej rocznicy Światowy Kongres Bibliotekarzy. Program Kongresu jest bardzo bogaty i atrakcyjny. Zaplanowany jest w taki sposób, aby — jak mówią organizatorzy Kongresu — każdy mógł znaleźć dla siebie coś interesującego, zarówno starszy jak młody, z bliska lub z daleka, doświadczony w pracach IFLA, jak też uczestniczący pierwszy raz. Temat Kongresu brzmi: *Biblioteki dla wszystkich. Jeden świat kultury, informacji i oświaty.*

Organizatorzy bardzo zachęcają do wzięcia udziału w Kongresie młodych bibliotekarzy. W związku z tym osoby, które nie ukończyły jeszcze 30 lat, będą traktowane ulgowo przy opłacie rejestracyjnej, płacąc tylko połowę sumy, czyli 44 dolary.

Przez sześć dni w czasie trwania Kongresu będą odbywały się spotkania grup zawodowych obejmujące szeroki zakres problematyki bibliotecznej, takiej jak: bibliografia, katalogowanie, wymiana wydawnictw, wypożyczanie międzynarodowe, wydawnictwa urzędowe, ciągłe, biblioteki uniwersyteckie, publiczne itp. Przewiduje się też wiele atrakcji: wieczór poetycki, balet, wystawa prac Rubensa i inne. Zaplanowane są również wycieczki przed- i pokonferencyjne.

Organizatorzy Kongresu informują ponadto, iż w okresie od 29 sierpnia do 3 września odbędzie się na Uniwersytecie w Antwerpii IFLA/UNESCO przedsesyjne seminarium dla krajów rozwijających się na temat: *O gospodarowaniu zasobami bibliotek rozwijających się.* Będą dyskutowane między innymi następujące sprawy: plany współpracy w zakresie zakupów, ośrodki przetwarzania danych, współpraca w zakresie magazynowania zbiorów oraz wypożyczania wydawnictw. Do wzięcia udziału w seminarium zapraszani są uczestnicy zarówno z krajów rozwijających się, jak i uprzemysłowionych, z tym, że koszty pobytu dla pierwszej kategorii uczestników pokryją całkowicie organizatorzy.

Należy przypuszczać, że organizatorom uda się zrealizować tak bogato zaplanowany program, a obrady będą z pewnością owocne dla bibliotekarzy z całego świata.

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

Ocena Roku Bibliotek i Czytelnictwa. Udział organizacji młodzieżowej w upowszechnianiu czytelnictwa na wsi. Idea tworzenia biblioteczek domowych.

Po zakończeniu Roku Bibliotek i Czytelnictwa ukazały się na łamach prasy artykuły i informacje na temat końcowych efektów Roku. Halina Przedborska w artykule „Rok Bibliotek nie był rokiem świętowania” (*Dziennik Ludowy* nr 40) omawia osiągnięcia bibliotek w minionym roku, zwracając szczególną uwagę na rozwój czytelnictwa na wsi. Autorka artykułu stwierdza, że specjalną troską w Roku Bibliotek i Czytelnictwa otoczono punkty biblioteczne, bowiem korzysta z nich prawie połowa czytelników na wsi.

W wielu województwach zorganizowano konkursy na najlepiej pracujące punkty biblioteczne, a ich kierowników objęto systematycznym szkoleniem. Wyraźnie zacieśniła się w ubiegłym roku współpraca bibliotek z PGR-ami. W woj. toruńskim np. podjęto bardzo udaną akcję pod hasłem „PGR-y upowszechniają czytelnictwo”, a w woj. olsztyńskim PGR-y przeznaczyły dodatkowe środki na zakup książek do bibliotek w wysokości 250 tys. zł.

W centrum uwagi bibliotekarzy znalazła się literatura rolnicza — i to nie tylko z okazji Miesiąca Książki i Prasy Rolniczej. W wielu bibliotekach gminnych zorganizowano ośrodki informacji rolniczej. W woj. gorzowskim podsumowano współzawodnictwo pod hasłem „Popularyzujemy literaturę rolniczą”, a w woj. rzeszowskim ogłoszono wieloetapowy konkurs pod hasłem „Upowszechniamy książkę rolniczą”.

W Roku Bibliotek i Czytelnictwa biblioteki publiczne podejmowały działania zmierzające do upowszechnienia

czytelnictwa w środowiskach robotniczych. W tym celu nawiązana została ścisła współpraca bibliotek z zakładami pracy. O konkretnych przedsięwzięciach w tej dziedzinie pisze Lucjan Biliński w artykule „Książka bliżej zakładu pracy” (*Kultura i Życie* nr 3).

W relacjach z przebiegu Roku Bibliotek i Czytelnictwa podkreślano fakt bliższego powiązania bibliotek publicznych z zakładami pracy przez pozyskiwanie patronatów. Patronaty zakładów pracy pozyskały biblioteki publiczne w woj. bielskim, konińskim, m. Łodzi i innych województwach. Realizacja długofalowych działań w zakresie upowszechniania czytelnictwa w zakładach pracy stanowi zasadniczy cel porozumień podpisywanych przez niektóre wojewódzkie biblioteki publiczne w WRZZ. W Roku Bibliotek i Czytelnictwa zapoczątkowano w Zielonej Górze cykl imprez pod hasłem „Z wizytą w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej”, w programie których prezentowano działalność Biblioteki, dokonywano zapisów nowych czytelników. W imprezach tych pracownicy niektórych zakładów pracy uczestniczyli dwukrotnie. Wiele imprez dedykowanych pracownikom wybranych zakładów produkcyjnych zorganizowała Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bielsku-Białej.

W dalszej części artykułu L. Biliński omawia niektóre problemy czytelnictwa w środowiskach robotniczych, nawiązując do ustaleń zawartych w „Programie rozwoju bibliotekarstwa polskiego”.

W rozmowie red. Marzeny Bauman z przewodniczącym Komisji

Czytelniczej ZG ZSMP — doc. dr Stanisławem Siekierskim, zatytułowanej „Książka: szanse i dystanse” (*Razem* nr 9), stwierdzono, że wieś czyta znacznie mniej niż miasto. Ludność rolnicza kupuje tylko 10% z ogółu książek dostępnych na rynku. Osiemnastolatki stanowią w środowisku wiejskim 80% czytających, dziewiętnastolatki — już tylko połowę, a więc im wyższa kategoria wieku, tym niższy na wsi odsetek czytelników. S. Siekierski informuje, że w naszym kraju czyta się przede wszystkim książki wypożyczone z biblioteki. Na takim stylu obcowania z książką zaważył m. in. okres powojenny, kiedy studenci i uczniowie szukali książki tylko w bibliotekach. Jakkolwiek biblioteki decydują w dużym stopniu o stanie czytelnictwa w naszym kraju, to jednak zdaniem S. Siekierskiego polityka wydawnicza nie może być podyktowana wyłącznie potrzebami bibliotek, chociaż ich potrzeby należy zaspokajać w pierwszej kolejności. Tymczasem w 1975 r. biblioteki odczuwały deficyt około miliona egzemplarzy książek zaliczanych do nowości. W dalszej części rozmowy S. Siekierski omawia udział organizacji młodzieżowej w upowszechnianiu książki. Wyraża on pogląd, że ZSMP powinien kontynuować tradycję punktów czytelniczych, które przez

wiele lat prowadzili aktywiści wiejscy. Osobny problem — to domowe biblioteczki, do których można po książkę sięgnąć w każdej chwili. Źródłem zaopatrzenia biblioteczek domowych w nowości wydawnicze — dopóki nie pojawią się księgarnie wiejskie, a w miasteczkach i satelitarnych osiedlach podmiejskich nie rozszerzy się sieć handlowa książki — mogą być istniejące kluby czytelnicze, np. klub „Nowej Wsi”, „Bratek”, „Biblioteka Mistrza Urodzaju”.

Inicjatywie tworzenia prywatnych księgozbiorów poświęcony jest artykuł W. J. „Biblioteki domowe” (*Tygodnik Kulturalny* nr 10). Redakcja białostockiej *Gazety Współczesnej* podsumowała konkurs na gromadzenie bibliotek domowych pod hasłem „Mój przyjaciel — książka”. Zamiarem organizatorów konkursu było także nadanie właściwej rangi społecznej zamiłowaniu bibliofilskim. W konkursie uczestniczyli ludzie z różnych środowisk, różnego wieku i na różnym poziomie wykształcenia. W swym bibliofilstwie preferują oni nie piękną formę książki, a jej treść. W omawianym artykule znajdujemy krótkie charakterystyki zwycięzców ogłoszonego przez *Gazetę Współczesną* konkursu.

kronika

krajowa

i zagraniczna

SPOTKANIE MIĘDZYRESORTOWE NA TEMAT PROGRAMU ROZWOJU BIBLIOTEKARSTWA

W dniu 1 marca 1977 r. odbyło się pod przewodnictwem Wiceministra Kultury i Sztuki dr. Józefa Fajkowskiego kolejne spotkanie międzyresortowe na temat programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego. W czasie spotkania omawiano również projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie dalszego rozwoju bibliotek w Polsce. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele zainteresowanych resortów, CRZZ, Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ RADY BIBLIOTECZNEJ

W dniu 17 lutego 1977 r. odbyło się posiedzenie Prezydium Państwowej Rady Bibliotecznej z następującym porządkiem dziennym:

- Sprawozdanie z działalności PRB w 1976 r.
- Plan pracy PRB w roku 1977

— Wnioski z posiedzeń Sekcji do spraw Zbiorów Bibliotecznych PRB na temat zaopatrzenia bibliotek wszystkich typów w wydawnictwa krajowe i zagraniczne.

Obradom przewodniczył doc. dr hab. Witold Stankiewicz — Wiceprzewodniczący Państwowej Rady Bibliotecznej.

W dniu 21 kwietnia 1977 r. odbyło się posiedzenie plenarne Państwowej Rady Bibliotecznej. Głównym tematem posiedzenia była działalność bibliotek w miejscowościach wczasowych i turystycznych. Plenarnym obradom PRB przewodniczył Wiceminister Kultury i Sztuki — dr Józef Fajkowski.

OGÓLNOKRAJOWA NARADA BIBLIOTEKARZY I DOKUMENTALISTÓW

Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego — Zarząd Sekcji Nauki — Komisja Pracowników Informacji Naukowej zorganizowały w Warszawie w dniach 29—30 marca 1977 r. ogólnokrajową naradę bibliotekarzy i dokumentalistów nt. „Modernizacja służb informacji naukowej. Nowe formy informacji w służbie nauki”. Program narady obejmował następujące referaty: doc. dr Radosława Cybulskiego — „Komputeryzacja bibliografii narodowej”, dr Czesława Daniłowicza — „Selektywna dystrybucja informacji”, mgr Anny Romańskiej — „Kierunki działalności Komisji Pracowników Informacji Naukowej Sekcji Nauki ZNP”, inż. Mieczysława Derentowicza — „Rola bibliotek w Systemie Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej (SINTO), dr Józefa Czerniego — „Regionalny system informacji KRAKUS”.

Narada zorganizowana została przy współpracy z Ministerstwem Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Polskiej Akademii Nauk.

SEMINARIUM DYREKTORÓW WOJEWÓDZKICH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

W dniach 17—18 kwietnia 1977 r. odbyło się w Częstochowie seminarium dyrektorów wojewódzkich bibliotek publicznych. Program narady wypełniły następujące tematy: „Działalność bibliotek publicznych w 1976 r. w świetle danych statystycznych i analiz” — ref. mgr Halina Kamińska. „Ocena stopnia realizacji Decyzji Ministra Kultury i Sztuki nr 25 z dnia 17 XII 1975 r. w sprawie Roku Bibliotek i Czytelnictwa” — ref. mgr Lucjan Biliński, „Zadania bibliotek publicznych w 1977 r.” — ref. dr Edward Paliński — wicedyrektor Departamentu Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej. W czasie seminarium odbyło się spotkanie z Wiceministrem Kultury i Sztuki dr Józefem Fajkowskim, który omówił główne kierunki działania resortu kultury. Kierownik Instytutu Książki i Czytelnictwa BN — doc. dr hab. Jadwiga Kołodziejska poinformowała uczestników seminarium o planach badawczych Instytutu w najbliższym okresie. W drugim dniu seminarium zorganizowana została wizytacja bibliotek w woj. częstochowskim.

WYSTAWY ZBIORÓW BIBLIOTEKI NARODOWEJ

W dniu 6 marca 1977 r. nastąpiło otwarcie w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie wystawy pt. „Encyklopedie — obraz zmieniającego się świata”, a w dniu 16 kwietnia 1977 r. otwarta została tu wystawa pt. „Natury ziół rozmaitych przedstawienia czyli dawna książka

botaniczna w zbiorach Biblioteki Narodowej". Obie ekspozycje zorganizowała Biblioteka Narodowa.

OTWARCIE MUZEUM KSIĄŻKI ŚRODKOWEGO NADODRZA

Staraniem Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze otwarte zostało w dniu 13 stycznia 1977 r. w Gmachu Biblioteki — Muzeum Książki Środkowego Nadodrza.

L.B.

WYSTAWA POŚWIĘCONA EDUARDOWI CLAUDIUSOWI

Z okazji 65 rocznicy urodzin pisarza Akademia Sztuk NRD zorganizowała w „Galerii w Bibliotece” Biblioteki Naukowej w Poczdamie wystawę poświęconą życiu i twórczości pisarza. Na wystawie prezentowano wiele wartościowych rękopisów Claudiusa. (Według doniesień prasy polskiej Eduard Claudius zmarł nagle w końcu grudnia ubiegłego roku).

Der Bibliothekar 1976 nr 10.

WYSTAWA „NRD WCZORAJ I DZIŚ”

W maju 1976 r. w bibliotece Miejskiej w Göteborgu prezentowano wybór literatury pięknej NRD i wydanych w NRD po niemiecku książek szwedzkich autorów. Wystawcami byli: Sztokholmskie Centrum Kultury w NRD i Oddział Towarzystwa Szwedzko-NRD w Göteborgu.

Der Bibliothekar 1976 nr 10.

WSPÓŁPRACA BIBLIOTEK NIEMIECKICH I WĘGIERSKICH

W dniach 20—26 czerwca 1976 r. w Miejskiej i Okręgowej Bibliotece w Halle przebywali dyrektor Biblioteki Komitetu wojewódzkiego Veszprem, Béla Varga i zastępca do spraw ekonomicznych, Antes Keller. Zwiedzili oni również inne biblioteki okręgu Halle. W Dreźnie węgierscy goście zapoznali się w Centrum Konsultacyjnym Propagowania Literatury i Pracy Bibliotecznej z problemami pracy bibliotek.

Der Bibliothekar 1976 nr 10

DYSKOTEKA LITERACKA

Klub Młodzieżowy Biblioteki Miejskiej i Okręgowej w Bernburg zorganizował z okazji tygodnia książki pierwszą dyskotekę literacką. Impreza zorganizowana na bardzo wysokim poziomie stanowiła połączenie muzyki i małych wstawek literackich. Organizatorzy postanowili zorganizować dyskotekę także w czasie dni książki radzieckiej.

Der Bibliothekar 1976 nr 11.

LITERATURA NIEMIECKA XVII WIEKU

Podczas katalogowania starych druków w Zentralbibliothek der deutschen Klassik w Weimarze, wyodrębniono grupę książek, która zawiera szereg egzemplarzy pierwszych wydań literatury niemieckiej XVII wieku. Należą do nich gramatyki, np. *Deutsche Orthographie* z 1617 r.. opracowania o poezji, np. *Buch von der deutschen Poeterey* i inne dzieła stanowiące osiągnięcia literatury ówczesnej, jak *Adriatische Rosemund* Philipa von Zesen z 1645 r. czy *Geharnischte Venus* Kaspara Stieler a.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1976 nr 8.

Z KRONIKI ROKU BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W ŁODZI

Zagadnienia modernizacji działalności i współpracy bibliotek na terenie miasta Łodzi omawiano na spotkaniu dyrektorów wielkich bibliotek naukowych i Przewodniczącego SBP w Łodzi z aktywnym bibliotecznym w dniu 25 maja 1976 roku.

Interesującą i znaczącą formą współpracy bibliotek naukowych była zorganizowana w ramach Łódzkiej Wiosny Artystycznej przez MBP im. L. Waryńskiego, Bibliotekę Uniwersytetu Łódzkiego i Bibliotekę Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej wystawa: „Zbiory muzyczne w bibliotekach Łodzi” (maj 1976). Duża i ciekawa ekspozycja prezentująca na terenie BUŁ cenne zbiory, w tym i starodruki, stanowiła pierwsze tego typu przedsięwzięcie w powojennym XXX-leciu. Powielono scenariusz wystawy i wydano okolicznościowy plakat.

Dnia 10 IX 1976 roku prasa łódzka podała informację, iż jedna z ulic dzielnicy Polesie została nazwana (na wniosek SBP w Łodzi) imieniem Jana Augustyniaka, organizatora bibliotekarstwa łódzkiego.

Dnia 28 IX 1976 roku odbyła się zorganizowana we współpracy z Ośrodkiem Szkolenia Oficerów Politycznych w Łodzi sesja poświęcona Ludwikowi Waryńskiemu w 120 rocznicę śmierci. Na sesji tej dyrektor MBP im. L. Waryńskiego Roman Kaczmarek wygłosił referat: „Postać Ludwika Waryńskiego w literaturze”.

6 XII 1976 roku odbyło się w MBP spotkanie przedstawicieli zakładów pracy i instytucji noszących imię Ludwika Waryńskiego oraz innych członków Wielkiego Proletariatu, na którym wygłoszone zostały dwa referaty: B. Honkisz: Ludwik Waryński — bohater Proletariatu, B. Lis: Działalność wydawnicza Partii Proletariat.

I.N.

MARIA ROZPŁOCH

W dniu 7 października 1976 roku zmarła nagle Koleżanka Maria Rozpłoch, kierowniczką Filii Bibliotecznej w miejscowości Polnica na terenie gminy Człuchów.

Maria Rozpłoch, urodzona 22 października 1950 roku w Polnicy, pochodziła ze środowiska robotniczego. Miała wykształcenie średnie. Zdobyła wykształcenie bibliotekarskie. W Bibliotece Publicznej w Polnicy pracowała 6 lat — od 1 XII 1970 roku. Była członkiem Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Brała aktywny udział w pracach społecznych. Była szanowana i lubiana w środowisku.

Cześć jej pamięci!

Anna Paluch

WANDA GITTER

Dnia 21 października 1976 roku zmarła nagle nasza nieodżałowana Koleżanka Wanda Gitter.

Urodzona 29 kwietnia 1908 roku w Warikowie—Sanok, z wykształcenia była pedagogiem. W 1950 roku rozpoczęła pracę w zawodzie bibliotekarskim, obejmując stanowisko bibliotekarza wypożyczalni w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Gliwicach. Od dnia 1 kwietnia 1971 r. koleżanka Wanda Gitter przeszła na emeryturę.

Zdyscyplinowana, pełna inicjatywy — wiele wysiłku włożyła w pracę z czytelnikami. Zawsze uczynna, pogodna, koleżeńska starała się być pomocną tym wszystkim, którzy potrzebowali jej cennych rad opartych na długoletnim doświadczeniu. Lubili Ją i darzyli szacunkiem współpracownicy, cieszyła się dużym zaufaniem zwierzchników. Cenili Ją za posiadaną wiedzę i umiejętność dzielenia się nią z innymi — czytelnicy.

Za wieloletnią pełną oddania pracę otrzymała Odznakę „25-lecia Gliwic”.

Odszedł od nas na zawsze człowiek szlachetny i prawy.

Cześć jej pamięci!

Grono Koleżanek

P 5

Cena zł 5,—

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77, 00-950
Warszawa, tel. 20-42-85, tel. wojskowy 337-67

INDEKS 35262

Adres redakcji i administracji: Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7
Wojskowa Drukarnia w Gdyni. Zam. 0525. Papier ilustr. V kl. 70 g B/4. Obj. 2 ark.
druk. 3 ark. wyd., nakł. 8 000. N-3